

mededelingen opbouwwerk

toekomst voortgezette opleidingen

ronde-tafel-gesprek vrouwen en opbouwwerk

eindrapport panel jaarverslag in het opbouwwerk

volksontwikkeling in Portugal springlevend

Inhoud

	pag.
- Memo	2
- Verstarring en verarming	3
- Gezamenlijke aanpak bij tegengaan bezuinigingen	3
- Werk en Welzijn; In memoriam Cees de Galan	4
- Werk en Welzijn schrijft aan Kamercommissie SoZaWe	5
- Arbeidsinpassing van langdurig werklozen en het p.c.g.beleid; Conferentie Maatwerk	5
- Publikatie over bouw bureaus	6
- Toekomst voortgezette opleidingen	6
- WVC-evenement welzijn en computers	7
- Vrouwen en opbouwwerk	8
- Aktie voor behoud buurtwinkels	12
- MeMO-cursussen	12
- Katern: Eindrapport toetsing jaarverslag in het opbouwwerk 1987	13
- Gesprek met dr. Nauta van het Sociaal Cultureel Planbureau: SCP niet blind voor afstand tussen theorie en praktijk	21
- Gemeente in de knel op sociaal-cultureel terrein	23
- Bomenfonds in Leeuwarden succesvol initiatief	24
- Landelijke primeur voor Alkmaarse huurdersvereniging	24
- Postinrichtingen in kleine kernen verder bedreigd	25
- Openbaar vervoer kan beter inspelen op wensen reizigers	25
- Volksontwikkeling in Portugal springlevend	27
- Non-profit drukkerij zoekt obligatiehouders	29
- Studiedag over lokale omroep	30
- Gemeentelijk speelruimtebeleid	30
- Budgetfinanciering vrijwilligerswerk	31
- Brochure over gemeentelijk voorraadbeleid	31
- NIROV-cursus over stedelijke problematiek	31
- Stimuleringspel beleidsbeïnvloeding milieuproblematiek	32
- Volksbuurtmuseum in Haagse schilderswijk	32

meMO

"Reële ruimte voor opbouwwerk" betoogden vorig jaar meer dan 1000 klantengroepen van het opbouwwerk in een paginagrote advertentie naar aanleiding van de massieve bezuinigingen. De potjes zijn nu leeg, het samen opbrengen van de nodige middelen voor weer zo'n aktie zit er niet meer in. Niet de inspiratie is verdwenen, niet het maatschappelijk elan is kapot, maar de betaalbaarheid is ook op dit front een gepasseerd station geworden. Ditmaal dan ook geen advertentie of een oproep om mee te doen aan een groot-scheepse landelijke manifestatie, teneinde de waarde aan te tonen van het werk in wijk en buurt. Wel in deze M.O. een vel stickers waarin om reële ruimte wordt gevraagd voor het opbouwwerk. En een oproep om op lokaal niveau samen te werken met werkers en gebruikers van voorzieningen die dreigen te worden gekort of opgeheven en om waar mogelijk coalities te sluiten met de lokale overheid. De gemeenten komen ook danig in de knel, zo mag blijken uit een artikel dat L. de Jonge schreef voor Trouw en dat in deze M.O. is overgenomen.

Dat met voortgaande bezuinigingen op (overheids)voorzieningen geen appèl wordt gedaan op een "verantwoordelijke", laat staan creatieve samenleving, betoogt Wil van de Leur in nevenstaand commentaar.

is een mededelingenblad van, voor en over de lokale opbouwwerkpraktijk.
 Samenstelling: Greet Hettinga, Charlotte Krop, Wil van de Leur, Maarten Snel.

M.O. verschijnt ten minste 10 maal per jaar, zes gewone en vier themanummers.
 Een jaarabonnement kost f 34,-. Bij méér abonnementen reductie op aanvraag. Losse nummers kosten f 4,75, themanummers f 5,50, excl. porto.

Redactie en administratie:
 Pr. Mauritslaan 26, 2582 LS Den Haag,
 tel. 070-521354.
 ISSN: 0168-06SX

Verstarring en verarming

Het was Etzioni, Amerikaans socioloog, die de wetmatigheid formuleerde dat instituties onder druk zich veeleer terugtrekken op rituele en defensieve gedragingen dan dat duurzame "klem" zou leiden tot creatief en innovierend gedrag.

De regering weet dat. Vandaar dat – gegeven de uitgangspunten van beleid – sedert jaar en dag vrij baan gegeven is aan het bedrijfsleven en tientallen regelingen en subsidiestromen de marktsector bemoedigend stuwen en kietelen.

Daar was ook alle aanleiding toe, want Nederland was in een aantal opzichten bedwelmd geraakt door de al te gemakkelijke profijtelijkheid van het gasbel-fenomeen. Het ligt in de rede dat de geluidsoverlast van de agogische ketelmuziek der zeventiger jaren meer dan evenredig vergolden werd, toen de vluchtigheid der aardgasbaten boekhoudkundige realiteit werd...

Niet alleen kon zodoende een aantal ongeschoren pubers (eindelijk) eens de oren gewassen worden; bovendien was van meet af aan "klip en klaar" dat het opnieu in evenwicht brengen van debet en credit in het huishoudboekje met name van het bedrijfsleven afhankelijk zou zijn.

Met die "logische" opvatting verdwenen twee realiteiten als sneeuw voor de zon, t.w.:

- dat het bedrijfsleven als onderdeel van de Nederlandse samenleving evenzeer bedwelmd was door de zo profijtelijke gaslucht en daardoor het meest optimale innovatie-decennium in de na-oorlogse geschiedenis "verbeuzelde";
- dat met alle, aan het puberale inheerente, overschreeuwing feitelijk een enorm potentieel kapitaal aan toekomst-relevante "know-how" werd opgebouwd in die curieuze post-industriële sector.

De thans in haar tweede periode zittende regering Lubbers is blijkens haar beleidsprogramma's vooral op een orthodoxmechanistische wijze doende.

Met een "simple minded" aandoende polarisatie tussen markt en overheid, geschraagd slechts door het misverstand dat de "penningmeester" het bestuur der vereniging is, tracht de regering haar verantwoordelijkheid gedurig over te planten op een "verantwoordelijke" samenleving zonder daartoe enig instrumentarium te ontwikkelen of zelfs maar in stand te houden. Die boekhoudkundige simplificatie – overheid is "schuld", markt is "winst" – vormt zichtbaar geen appèl op een verantwoordelijke, laat staan creatieve, samenleving, maar bewerkstelligt niet-verdiende "euforie" enerzijds en niet-begeerde "nukkigheid" anderzijds.

Terugkerend naar de aanvang van ons betoog: een zozeer polariserende regering mag niet hopen op meer dan minimaal resultaat, gegeven het wrijvings-verlies dat zij a priori inbouwt.

Want ondanks alle retoriek staat vast dat de regering bepaalt wie er zakgeld krijgt en wie niet.

De verstarring en verarming die opgelegd wordt aan zo'n 15% van de bevolking trefte uiteindelijk de hele verantwoordelijke samenleving, een heftig van zich afwijzende regering ten spijt.

Wil van de Leur.

Gezamenlijke aanpak bij tegengaan bezuinigingen

Een aantal landelijke organisaties op o.a. het gebied van sociaal cultureel werk, vormings- en ontwikkelingswerk, opbouwwerk en bibliotheekwerk heeft besloten om gezamenlijk op te treden tegen nieuwe bezuinigingsmaatregelen in de welzijnssector.

Minister Brinkman is voornemens om in 1988 30 miljoen gulden te bezuinigen op de welzijnswetbijdragen van het rijk aan gemeenten en provincies. Bovenop de forse bezuinigingen van vorig jaar zal dat wederom leiden tot inkrimping of beëindiging van plaatselijke welzijnsvoorzieningen voor de bevolking. Bovendien blokkeren de voorgenomen bezuinigingsmaatregelen de mogelijkheden van gemeenten om in hun gebied een breed welzijnsbeleid te realiseren. Behalve voor 1988 staat ook voor 1989 nog een aanzienlijke korting in het vooruitzicht. Dan zal het volume van de welzijnswet met nog eens 80 miljoen gulden worden verminderd, waarvan de helft een korting zal zijn op de uitkeringen aan gemeenten en provincies.

De gezamenlijke actie van de landelijke organisaties houdt voornamelijk in dat contact zal worden gelegd met VNG en IPO om te trachten – gezien de parallele belangen – een colatie te vormen bij met name de benadering van het parlement. Een beschrijving van de gevolgen van de regeringsmaatregelen voor de verschillende welzijnssectoren wordt door de organisaties voorbereid om naar buiten toe te kunnen optreden (pers, parlement).

Oproep

De lokale, regionale, provinciale instellingen, werkers en groeperingen worden opgeroepen om ook op dat niveau onderling samen te werken en tot coalitievorming te

komen met de lagere overheden.

Deze oproep luidt als volgt:

- onderhoud op lokaal of regionaal nivo kontakten met verwante organisaties die eveneens de gevolgen zullen ondervinden van de bezuiniging op de welzijnsbijdrage
- tracht - in brede samenwerking - de gevolgen van de nieuwe korting op de welzijnsbijdragen in gemeente of regio te beschrijven en te analyseren
- zoek overleg met lokale politici (wethouders, gemeenteraadsleden, statenleden, gedeputeerden) en bezie samen met hen wat u kunt ondernemen om de aangekondigde maatregelen tegen te gaan
- richt, zo mogelijk per plaats of regio, een informatie- of coördinatiepunt in voor de lokale of regionale activiteiten, dat tevens kan fungeren als communicatieadres met de provinciale en landelijke activiteiten.

Behalve de korting op de welzijnswetbijdragen is minister Brinkman ook van plan om de WVC-middelen voor herstellingsoorden en onderwijsvoorrangsbeleid te beëindigen en voor de gezinsverzorging te korten. De samenwerkende organisaties (voluit: voor behoud van kwaliteit van leven in stad en buurt) hebben vertegenwoordigers uit deze sectoren uitgenodigd mee te doen in de te ondernemen activiteiten, waarover binnenkort meer zal worden bekend gemaakt.

Vanuit het Landelijk Platform Opbouwwerk neemt Charlotte Krop deel aan het landelijk beraad. Met vragen, wensen en suggesties kunnen plaatselijke opbouwwerkers bij haar terecht. ■

Werk en Welzijn

In memoriam Cees de Galan

In de berichtgeving in de pers rond het overlijden van prof. dr. C. de Galan is van verschillende zijden gewezen op het feit, dat hij enerzijds zekere afstand tot het politieke ... zorgvuldig bewaarde, anderzijds steeds bij belangrijke politieke vraagstukken betrokken was vanuit een meer gedistancieerde positie en vandaar uit bijdroeg aan de oplossing van actuele problematieken; zeker wanneer hij zaken van betekenis achtte.

In die zin ook heeft Werk en Welzijn veel aan Cees de Galan te danken. Toen hij in 1977 door de voortrekkers van Werk en Welzijn benaderd werd om aan deze sociale innovatie ten dienste van de minst geschoolden in onze samenleving actief een

bijdrage te leveren, is hij daar van meet af aan én enthousiast op in gestoken. Allereerst door een inleiding en discussiebijdrage te verzorgen op de eerste studieconferentie over Werk en Welzijn in het Oranje Hotel in Leeuwarden. Vervolgens als adviseur van de initiatiefgroep en tenslotte door zijn voorzitterschap van de (wetenschappelijke) begeleidingscommissie van het experiment Werk en Welzijn. Ook was hij zo overtuigd van de betekenis van Werk en Welzijn als sociale innovatie ten dienste van de minst kansrijke groepen in ons "arbeidsbestel", dat hij de merites daarvan actief propageerde in interviews met o.m. Elseviers Magazine en Vara's Achter het Nieuws. Toen hem bij die gelegenheid gevraagd werd of het niet simpeler zou zijn om "werklozen" maatschappelijk "nuttige taken" te laten vervullen (n.b.: in plaats van de ingewikkelder ogende Werk en Welzijn-optie, waarbij werkenden daarvoor partiel worden "vrijgesteld" en langdurig werklozen een (echte) baan krijgen), antwoordde hij dat het maar zeer de vraag is of die werklozen nu juist daar het meest geschikt voor zijn en of die niet veel eerder de ambitie zouden hebben eerst eens een gewone baan te hebben. Toen Cees de Galan zijn werkzaamheden aan de Groninger Universiteit verruilde voor het voorzitterschap van de Verzekeringskamer kondigde hij ook op termijn zijn aftreden als voorzitter van de Wetenschappelijke Begeleidingscommissie van Werk en Welzijn aan.

Aangezien anno 1987 de Minister-President blijkens persberichten opteert voor de inzet van werklozen in maatschappelijke taken, zou het vermogen van Cees de Galan om op eenvoudige wijze duidelijk te maken dat daarmee onze samenleving minder is gediend zeer ter stade gekomen zijn. Hoewel Werk en Welzijn al eerder afscheid heeft moeten nemen van Cees de Galan moet dat nu nog een keer. Daarom: prof. dr. C. de Galan voor de laatste keer bedankt voor alle tijd, energie en overtuiging die je jarenlang in die kleine, politiek machteloze, maar zo verdomd belangrijke onderneming van Werk en Welzijn hebt willen steken.

Wil van de Leur. ■

Werk en Welzijn schrijft aan Kamercommissie SoZaWe

Het Landelijk Samenwerkingsverband Werk en Welzijn heeft nogmaals de pen ter hand genomen richting Tweede Kamer. Blijkens kranteberichten investeert het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid veel geld in een extra scholingsproject voor zittend bank- en verzekeringspersoneel. In feite gaat het daarbij om "opgradingscoursen", geheel passend in de normale bedrijfsvoering van deze (zeer) rendabele bedrijfstak. Afgezien nog van extra managementsbijdragen van Economische Zaken en bescheiden financiële participatie van de bedrijven zelve investeert SoZaWe hierin nog eens voor plm. f 68.000,- per mensjaar.

Werk en Welzijn – overigens het bank- en verzekeringspersoneel alle goeds gunnend – is verontwaardigd omdat haar véél goedkopere voorstellen, die moeten leiden tot werkgelegenheid voor langdurig werkloze ongeschoolden, door de Minister vorig jaar te duur gevonden werden en onmogelijk werden gemaakt.

De Vaste Commissie is er op geattendeerd dat er op Rijksniveau kennelijk wel financiële mogelijkheden zijn, maar dat de selectieve aanwending ervan accumulatief terecht komt waar al is. ■

Arbeidsinpassing van langdurig werklozen en het p.c.g.-beleid

Conferentie Maatwerk

Het Landelijk Samenwerkingsverband Acherstandsgebieden (LSA) houdt op vrijdag 30 oktober a.s. in Eindhoven een conferentie over de arbeidsinpassing van langdurig werklozen en het p.c.g.-beleid.

Het arbeidsmarkt-onderdeel neemt een uiterst prominente plaats in het probleem-cumulatie-gebieden (p.c.g.) beleid en heeft derhalve ook bij het LSA een hoge prioriteit.

In een aantal p.c.g.-gemeenten doen zich hoopvolle ontwikkelingen voor op het gebied van arbeidsinpassing van langdurig werklozen. Het LSA heeft in de steden Helmond, Groningen, Eindhoven, Almelo en Dordrecht onderzoek gedaan naar de innovatieve aanpakken die hier worden ontwikkeld. Dit onderzoek vormt mede de basis van de conferentie.

Het doel van de conferentie is om de aanpakken van de verschillende steden te presenteren aan de deelnemers. Tevens vertolken vertegenwoordigers van diverse betrokken ministeries de departementale vi-

sie. Tenslotte wordt er in een forum gediscussieerd over de ontwikkelingen tot nu toe met vertegenwoordigers van de Tweede Kamer. Als vervolg op de conferentie zal het LSA een brochure over dit onderwerp uitgeven, die breed zal worden verspreid.

Het programma luidt als volgt:

- Welkomwoord door wethouder P.J.M. van den Baar, portefeuillehouder p.c.g., Eindhoven.
- Inleiding op de conferentie door H. Cornelissen, opbouwwerker Eindhoven, namens LSA.
- Presentatie vanuit Helmond door P. Reijerse, arbeidsconsultant GAB, alsmede video-vertoning over de Helmondse aanpak.
- Presentatie vanuit Almelo door J. van der Laak, Hoofd B.A.V. GAB.
- Lunch.
- Presentatie uit Groningen door wethouder drs. Y.H. Gietema, portefeuillehouder p.c.g.
- Presentatie uit Eindhoven door drs. R.L. Blik, directeur GAB en de heer H.A.J. Flapper, Hoofd Innovatie en Opleidingen van Bouwbedrijf Nelissen van Egteren te Venray.
- Inleiding vanuit het Ministerie van Binnenlandse Zaken, drs. H. Molleman, Directeur Directie Hoofdlijnen Minderheden.
- Inleiding vanuit het Ministerie WVC, drs. B. Bothe, plv. Directeur Generaal Welzijn.
- Inleiding vanuit het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, S. v.d. Berg, Hoofd Afdeling Kategoriaal Arbeidsmarktbeleid.
- Gelegenheid tot vragen stellen aan de inleiders vanuit de Ministeries.
- Forum-discussie. Hieraan nemen deel de sprekers vanuit de p.c.g.-gemeenten en de Tweede Kamerleden (allen lid van de Commissie Minderhedenbeleid): H. Dijkstal, VVD; Mevr. A. van Es, PSP; Drs. H. Koetje, CDA; J.J. Lilipaly, PvdA.

Conferentievoorzitter is mevr. I. van Dits-huysen.

De conferentie richt zich op plaatselijke en landelijke betrokkenen: gemeentelijk bestuurders en ambtenaren, functionarissen van gewestelijke arbeidsbureaus, betrokkenen vanuit het plaatselijke bedrijfsleven, relevante uitvoerders/opbouwwerkers en andere bewoners-ondersteuners in de p.c.g.-wijken, leden van de Tweede Kamer, vertegenwoordigers van de diverse betrokken ministeries.

De kosten voor deelname aan deze conferentie zijn f 60,- inclusief documentatie-map en lunch.

Aanmeldingen worden in volgorde van binnenkomst behandeld.

Opgave voor deelname kan uitsluitend schriftelijk geschieden tot uiterlijk 23 oktober a.s. aan: LSA, Prins Mauritslaan 26, 2582 LS Den Haag.

Het verschuldigde bedrag dient voor de aanvang van de conferentie in het bezit te zijn van het LSA: overmaken op girorekening: 3918297 t.n.v. Landelijk Platform Opbouwwerk, Prins Mauritslaan 26, Den Haag onder vermelding van conferentie LSA. Op 23 oktober a.s. worden de toegangskaarten en de documentatiemap aan de deelnemers verzonden. Annulering uitsluitend schriftelijk voor 23 oktober 1987. ■

Publikatie over bouw bureaus

Het Landelijk Samenwerkingsverband Bouwbureaus heeft een publikatie uitgebracht over bouw bureaus. De titel daarvan luidt: "Bouwbureaus, gangmakers van de partikuliere woningverbetering".

Jarenlang is de partikuliere woningverbetering het zorgenkindje van de stadsvernieuwing geweest. Opeenvolgende rijkssubsidieregelingen hadden maar weinig effect. Anders dan in de verbetering van de sociale woningbouw wist een gemeente weinig aan te vangen met de vele partikuliere woningen, die vaak een zeer sterk wisselende kwaliteit hebben. De bewoners zelf hadden weinig ervaring met betrekking tot de verbetering van de eigen woning.

Een flink aantal gemeenten is dan ook reeds jaren geleden begonnen de partikuliere woningverbetering extra te stimuleren. Soms in de vorm van aanvullende gemeentelijke subsidies: vaak door een bouw bureau op te richten dat de individuele eigenaar kan bijstaan in het ingewikkelde proces van woningverbetering.

Sinds 1985 bezitten de gemeenten een volledige beleidsvrijheid ten aanzien van de partikuliere woningverbetering. In navolging van gemeenten die al een of meer bouw bureaus kenden, zijn ook andere gemeenten tot oprichting overgegaan.

Dat roept de vraag op waarom bouw bureaus zo interessant zijn: waarom krijgt een bouw bureau de sympathie en warme instemming van elke bewonersorganisatie die een leefbare buurt nastreeft, en de steun van elk gemeentebestuur dat eindelijk eens de partikuliere woningverbetering van de grond wil zien komen?

In de brochure "Bouwbureaus, gangmakers van de partikuliere woningverbetering" wordt zeer helder uiteengezet wat een bouw bureau kan doen, hoe het werkt en waarom de gemeente en de bewoners er zo veel aan kunnen hebben.

Bouwbureaus kennen de buurt, kennen de

mensen, kennen de gemeentelijke regelingen. Ze weten wat haalbaar is en wat niet, bij een individueel verbeterplan, maar ook ten aanzien van de verbeterinspanningen van mensen gezamenlijk.

Eenmaal op gang, is een bouw bureau in staat de negatieve spiraal van verval, onzekerheid en vervuiling te keren. De eigen woning, de woning van de buurman en gaandeweg de hele buurt kunnen weer een stootje hebben.

Bewoners, bewonersorganisaties, opbouwwerkinstellingen en de gemeente hebben met deze brochure een dokument in handen, dat nauwgezet de mogelijkheden van een bouw bureau in een buurt met veel eigen woningbezit aangeeft. Ook ontwikkelingen in de partikuliere woningverbetering – denk aan zelfwerkzaamheid, de functie van onderhoudskontrakten en het belang van de contacten tussen een bouw bureau en de woningbouwvereniging – krijgen in de brochure een plaats.

De brochure over bouw bureaus kan worden besteld bij het LSB, p/a Pr. Mauritslaan 26, 2582 LS Den Haag, tel. 070-521354. De prijs is f 5,-, excl. porto. ■

Toekomst voortgezette opleidingen

In opdracht van de besturen van de instellingen voor Voortgezet Agogisch Beroepsonderwijs heeft het bureau Twijnstra Gudde n.v. een onderzoek gedaan naar de toekomstmogelijkheden voor de huidige v.o.-opleidingen. De achtergrond van dit onderzoek is onder meer het voornemen van de minister van Onderwijs en Wetenschappen om de subsidiëring van de v.o.-en over enkele jaren te beëindigen.

Het onderzoeksrapport stelt vast dat na het afbouwen van de financiering door O en W de financiële verantwoordelijkheid voor de v.o.-en ligt bij de formele werkgevers en de subsidiërende overheden.

Er worden de volgende aanbevelingen gedaan:

- het opnieuw definiëren van het opleidingsaanbod van de agogische v.o.-en en het herstructureren daarvan in expertisecentra (bijv. voor gerontagogische vraagstukken, voor management in kleinere werljzinsinstellingen, voor gezinstherapie, voor supervisie, voor opbouwwerk)
- het ontwikkelen van bruikbare functieprofielen
- het handhaven, c.q. ontwikkelen van adequate kwalificatieeisen
- het handhaven van het concurrency-principe en het inbouwen van modulair programmering

– het financieren van de v.o. nieuwe stijl langs drie kanalen: beperkte basisfinanciering (25%), een fonds voor deskundigheidsbevordering in generieke zin, het in convenanten vaststellen van opleidingsbudgetten in de welzijns- en zorgsectoren; de convenanten komen tot stand in bedrijfstakwijze onderhandelingen tussen werkgevers- en werknemersorganisaties en betrokken overheden (waaronder het ministerie van WVC).

Opbouwwerk

Hoewel in het rapport nergens diepgaand wordt ingegaan op de problemen in bepaalde vakgebieden, wordt een uitzondering gemaakt voor de sector van het opbouwwerk. Opgemerkt wordt dat de opleiding van opbouwwerkers in vergelijking met andere agogische opleidingen de merkwaardige situatie kent dat een initiële opleiding maar op enkele plaatsen bestaat. Elders bestaat deze opleiding als specialisatie binnen de opleiding sociaal-cultureel werk, leidend tot de aantekening "opbouwwerk" op het diploma. "Op het eerste gezicht is men geneigd hieruit de conclusie te trekken, dat de voortgezette opleidingen eigenlijk verkapte eerste fase-opleidingen zijn. Deze conclusie is echter niet juist. Eerder is het omgekeerde het geval", aldus het rapport van Twijnstra Gudde.

Gesteld wordt dat het opbouwwerk als opleidingssoort eigenlijk niet thuis hoort in de eerste fase. De eisen, die het werk stelt, zijn te hoog voor een eerste fase-opleiding. De studenten zijn te jong en missen de ervaring voor het volgen van een opbouwwerkopleiding. Uit de samenstelling van de beroepsgroep blijkt ook dat een betrekkelijk groot aantal opbouwwerkers een andere opleiding dan sociale academie heeft gevolgd of zich via het volgen van allerlei aanvullende opleidingen voor het vak heeft trachten te kwalificeren. Opmerkelijk vinden de onderzoekers het hoge aantal opbouwwerkers (35%) dat een v.o.-opleiding heeft gevolgd.

Ambivalente positie

Het rapport spreekt van een wat ambivalente positie waar de v.o.-opbouwwerk zich in bevindt. In bepaalde opzichten heeft zij trekken van een opleiding groepswork als vervolg op de sociale academie. De opleiding heeft zich bovendien niet altijd los kunnen maken van de pedagogisering, die het opbouwwerk onder invloed van het sociaal-cultureel werk in de praktijk de laatste jaren heeft ondergaan. Een nadelige factor wordt ook genoemd de stagnatie in het denken en de theorievorming over het opbouwwerk.

De herstructurering van de v.o. roept volgens Twijnstra en Gudde niet alleen de vraag op naar de plaats, maar ook naar de inhoud van een opbouwwerk-opleiding

binnen een tweede fase structuur. Een dergelijke opleiding zal nauw aan moeten sluiten bij de huidige inzichten over de rol van het opbouwwerk in de samenleving. In dat verband wordt verwezen naar een citaat uit het Sociaal Cultureel Rapport 1986, waarin een interessante omschrijving wordt gegeven van de rol van het opbouwwerk: "Het opbouwwerk zou een grotere bemiddelende rol kunnen spelen in de relatie tussen groepen actieve bewoners en overheidsinstanties. Waar deze relaties minder dan voorheen gepolitiseerd zijn en het meer om materiële en concrete projecten gaat, worden nieuwe mogelijkheden gezien voor een professionele inbreng van deze in de verdrukking geraakte werksort". (Zie ook elders in deze M.O. het interview met dr. Nauta, adjunct-directeur van het SCP.) ■

WVC-evenement welzijn en computers

Dat het ministerie van WVC de toepassing van computers in de welzijnssector serieus neemt, blijkt uit de organisatie door het Directoraat-Generaal Welzijn van een vierdaags evenement over welzijn en computers. Tijdens dit evenement "Welcom", dat wordt gehouden in 't Spant te Bussum, worden mensen in de welzijnssector in de gelegenheid gesteld elkaar te laten zien wat er met computers en andere micro-elektronische technieken gedaan kan worden in de dagelijkse praktijk. De nadruk ligt op de dialoog. Door het zien van en spreken over elkaars toepassingen zal men op ideeën komen voor het eigen werkveld of de eigen instelling.

Het programma is op alle vier de dagen gelijk. Na de opening door minister Brinkman volgen er presentaties van o.a. Wijkcentrum Bloemhof te Rotterdam, FIRA, het Informatieproject Maatschappelijke Ontwikkeling en projecten van de openbare bibliotheken. Door Walter F. LaMendola, professor aan het Information Technology Center in Denver (USA), wordt een inleiding/presentatie gehouden over welzijnswork en computers. In de pauzes kan een bezoek gebracht worden aan de (commerciële) Toepassingenbeurs, waar alles op het gebied van hard- en software voor de welzijnspraktijk wordt gepresenteerd. Verder is er een theaterpresentatie over computertoepassingen in een wijkcentrum en een workshop over micro-elektronica, vooral van belang voor ouderen en gehandicapte mensen.

De toegangsprijs bedraagt f 100,- per persoon, incl. lunch en congressbundel. Nader informatie en aanmelding bij het Welcomsecretariaat, tel.: 070-405640/405579. ■

Vrouwen en opbouwwerk

Uit een onderzoek naar de positie van vrouwen in het opbouwwerk en de samenhang van haar feitelijke positie met het werken aan vrouwenbelangen in de buurt, blijkt dat veel vrouwen het werken aan emancipatie belangrijk vinden maar er in hun werk maar weinig tijd en energie in (kunnen) steken.

Het Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Holland ontving enkele jaren geleden veel klachten van opbouwwerksters dat het werk moeilijk vol te houden was. Waar lag dat aan? Wat is de feitelijke positie van vrouwen in het opbouwwerk en met welke problemen krijgen zij te maken? Vier studentes psychologie van de Rijksuniversiteit Leiden waren bereid om hier onderzoek naar te doen. De vraagstelling werd gecombineerd met de vraag welke mogelijkheden opbouwwerksters hebben om in de buurt met en voor vrouwen te werken. Aan 124 vrouwen in Zuid-Holland, die allen hadden aangegeven buurtgericht te werken, werd een vragenlijst toegestuurd. Er kwamen 71 vragenlijsten terug.

Over de positie van vrouwen in het opbouwwerk kwam onder meer het volgende naar voren:

- de gemiddelde opbouwwerkster is een Nederlandse vrouw van in de dertig met een hoog opleidingsniveau (HBO of hoger), maar in een laag ingeschaalde functie
- ze is aangesteld op basis van opleiding en ervaring (bij 19% van de vrouwen vormde ook haar vrouw-zijn een aanstellingsgrond)
- ze werkt in een vast dienstverband van 28 tot 40 uur en maakt veel overuren (vooral de vrouwen met een aanstelling van 20-27 uur)
- ze werkt gemiddeld zo'n vijf jaar als betaalde beroepskracht; is lid van een vakbond of belangenorganisatie
- ze werkt individueel en krijgt weinig steun van collega's
- ze heeft een voorkeur voor het werken met vrouwen (met 70% van haar collega's), maar herkent zich het meest in een gematigd emancipatoir of een algemeen mensgericht profiel van een opbouwwerkster

Hoe werkt dit nu uit naar het werken aan vrouwenbelangen in de buurt? Hoewel vrouwenemancipatie met leefbaarheid en wonen als meest voorkomende probleemvelden worden genoemd, worden er gemiddeld minder uren aan besteed (ongeveer vijf uur per week tegenover 9 uur aan wonen en 8 uur aan onderwijs, jeugd en

jongeren). Zo'n veertig procent van de vrouwen die het belangrijk vinden om aan vrouwenbelangen te werken, werkt in de praktijk niet met de doelgroep vrouwen, terwijl 15% niets aan vrouwenemancipatie doet. Ongeveer 30% van de vrouwen besteedt er 1 tot 4 uur per week aan. Opvallend is dat het werken met vrouwen in de overuren gaat zitten.

Het blijkt belangrijk te zijn dat het werken aan vrouwenbelangen is vastgelegd in een takenpakket. In die situatie werkt 27% van de ondervraagde vrouwen er meer dan 8 uur per week aan.

Ronde-tafel-gesprek

Over de conclusies van het onderzoek is voor de zomervakantie een ronde-tafel-gesprek belegd met vier opbouwwerksters. Aan het gesprek namen deel Karin Kusters van de Stichting Alblasserdamse Gemeenschap (SAG), Keesje Wiechard, werkzaam bij het Stedelijk Bureau Opbouwwerk in de wijk Bezuidenhout te Den Haag, Lenie Jansen die werkt in management en organisatie bij de Protestantse Voortgezette Opleiding (PVO) te Amsterdam en Anneke de Leeuwe, buurtopbouwwerkster te IJmuiden.

Monique Jongerius van het Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Holland voerde de gespreksleiding en van de redactie van Mededelingen Opbouwwerk was Charlotte Krop aanwezig.

Hoe staan deze vier opbouwwerksters in hun werk en wat is hun bijdrage aan vrouwenemancipatie?

Karin werkt nu drie jaar als opbouwwerkster in Alblasserdam. Ze heeft indertijd bewust voor het opbouwwerk gekozen: een mannenberoep, de "hardste" soort werksysteem. Ze richt zich in haar werk niet bij voorbaat op specifieke vrouwenbelangen. Karin: "Als ik aan moet geven binnen welk profiel ik het beste pas, dan is dat dat ik als opbouwwerkster werk aan de problemen die zich voordoen in de verschillende buurten en dat ik de mensen centraal stel".

Wel hecht ze waarde aan het stimuleren van vrouwen binnen gemengde groepen, door ze individuele ondersteuning te geven en verder te gaan op punten die vrouwen aangeven. Van het bestuur van de SAG heeft Karin vrijstelling voor een paar uur gekregen om "wat met vrouwen te gaan doen". Maar het is geen prioriteit van de instelling, die ligt op materiële belangenbehartiging met het accent op woonomgeving en leefbaarheid. Karin: "Als je je moet verantwoorden bij de gemeente voor een vrouwenproject is de kritiek niet van de lucht en wordt er gevraagd of er geen belangrijker zaken zijn. Specifieke vrouwenprojecten zitten nu in het verdomhoekje".

Haar eigen positie als opbouwwerkster binnen de instelling noemt ze goed. Het SAG is een kleine instelling met een team dat altijd al uit mannen en vrouwen was samengesteld. Vrouwen krijgen voldoende gelegenheid om overhead taken te verdelen. Buiten de instelling, is haar ervaring, moet je wel eerst laten zien wat je kan. "Ze denken dat je makkelijker af te schepen bent, maar als je laat zien dat er met jou niet te spotten valt, ontstaat er een verhouding waarin prima te werken is", aldus Karin.

Toen *Keesje* binnen het opbouwwerk begon, spraken discussies over de positie van de vrouwelijke opbouwwerkster en wat je vanuit die positie kunt doen met vrouwen in de buurt, haar enorm aan. Dat was een van de redenen om dit werk te kiezen. Ze vindt het teleurstellend dat de procesmatige kant van het werk op z'n retour is. *Keesje*: "Bij een thema als sociale veiligheid, waar ik me mee bezig houd, kun je eigenlijk vooral op materieel gebied iets bereiken. Het emancipatieproces van vrouwen heeft lange tijd nodig en is voor de buitenwereld niet zichtbaar. Het is voelbaar voor de vrouwen zelf, maar dat kan ik moeilijk in mijn jaarverslag zetten".

Keesje constateert minder aandacht voor het werken met vrouwen bij haar vrouwelijke collega's. In Den Haag was er een heel actieve themagroep vrouwen. *Keesje*: "Dat is teruggelopen: de passiviteit die ik bij vrouwengroepen in de buurt zie, tref ik ook aan bij mijn collega's. Opbouwwerksters zijn meer gericht op hun persoonlijke loopbaanontwikkeling."

Voor *Keesje* persoonlijk heeft vrouwen en opbouwwerk overigens wel resultaat opgeleverd. *Keesje*: "Ik heb voor mezelf de bevestiging dat wat ik doe, vrouwenbelangen in buurten verder helpt, dat ik er mee door moet gaan. Dat is alleen maar sterker geworden. Maar ik moet zoeken hoe ik de zaken die ik wil doen, kan inpassen in het stramien van mijn organisatie."

Anneke is vanuit het vrouwenwerk in het opbouwwerk terecht gekomen. Voor haar is het bezig zijn met vrouwen niet zo zeer een vrije keus, maar meer een kwestie van er niet om heen kunnen. Toen ze in het buurtopbouwwerk stapte was dat een heel nieuwe werksoort met als voordeel dat je met nieuwe groepen kon beginnen. *Anneke*: "In die groepen kon je een sfeer creëren waarin vrouwen zich lekker voelen, maar er konden ook mannen in meedraaien. Dat vond ik positief. Het is prettiger om het werk te feminiseren dan alleen traditioneel rolbevestigend bezig te zijn".

In de tussentijd zijn er wel dingen veranderd. Was het een paar jaar geleden in de mode als je in je beleid expliciet aandacht besteedde aan emancipatie, nu is dat ver-

dwenen. *Anneke*: "Op zich zal niemand je betwisten dat je met een doelgroep moet werken. Maar zodra het emancipatie of vrouwenbelangen heet, moet je uitleggen, waarom je dat binnen het kader van beperkte uren wilt. Waar opbouwwerksters elkaar nu in moeten steunen is dat de aandacht voor vrouwen zichtbaar wordt en gesanctioneerd door het beleid. Ook moet je zien in te springen op de mogelijkheden van de tijd. In heel wat gemeenten bijvoorbeeld zijn emancipatienota's gekomen; je kunt in de gaten houden dat aan de doelstellingen van die nota's uitvoer wordt gegeven".

Als behaalde resultaten ziet ze de intrede van vrouwen in het opbouwwerk. Vrouwenmethodiek wordt toegepast, ook in het bedrijfsleven, bijvoorbeeld in de vorm van trainingen. De capaciteiten van vrouwen worden meer benut.

Lenie beoordeelt de veranderingen in vrouwen en opbouwwerk zeker niet alleen negatief. *Lenie*: "Er vindt een verandering plaats van structuren. Je ziet dat vrouwen andere banen krijgen in sectoren waar het opbouwwerk mee te maken heeft: woningbouwverenigingen, gemeenten, belangenbehartiging. Ze zijn nu participatiemedewerkster, emancipatiewerkster, minderhedenwerkster. Je kunt het negatief zien dat er geen emancipatiewerk meer is in buurten en dat vrouwen minder aanspreekbaar zijn op deze kant, maar vrouwen zijn wel actief binnen instellingen, bijvoorbeeld op het terrein van gezondheidszorg of in verkeersgroepen. Ze zitten in stadsdeelraden, politieke partijen. Daar richten ze zich op, niet op specifieke vrouwenzaken. Binnen gemengde groepen is er een toevloed van vrouwen geweest, ook naar posities toe." Toen ze vijf jaar geleden in een buurthuis werkte, vond ze het heel belangrijk dat vrouwen megingen op een weekend. *Lenie*: "Je benoemt de resultaten nu anders, je bent meer gericht op activiteiten die nut afleveren, zoals economische initiatieven, besparingsprojecten e.d. Je ziet dat binnen het opbouwwerk ook in het denken over de eigen positie, je loopbaan. Voor vrouwen in buurten is dat niet anders."

Monique: "Uit het onderzoek en ook uit jullie verhaal blijkt dat er in ieder geval sprake is van continuïteit: emancipatie blijft vrouwen bezig houden. Positief is dat er meer vrouwen in het opbouwwerk zijn terecht gekomen. En dat vrouwen posities zijn gaan innemen in de "hardere" sectoren. Vrouwen dringen door in instituties."

"Wel moeten we constateren dat het werken aan vrouwenbelangen in het opbouwwerk marginaal is gebleven. De procesmatige manier van werken is naar de achtergrond verdwenen. Waar sprake is van activiteiten voor vrouwen in de buurt en aan-

dacht voor de positie van opbouwwer-
sters, ligt er maar weinig vast in het beleid
van de instelling. Je kunt hier defensief op
reageren: het werk staat onder druk en
daar moet je tegen vechten. Maar je kunt
ook veranderingen benutten om nieuwe
mogelijkheden te scheppen."

Stellingen

Vervolgens wordt er verder gediscussieerd
aan de hand van stellingen over de huidige
stand van zaken en de toekomst van vrou-
wen en opbouwwerk.

*Stelling 1: Het bevorderen van emancipatie
van vrouwen en het werken aan vrouwen-
belangen, blijkt geen doelstelling van het
opbouwwerk te kunnen zijn. Opbouwwerk
houdt zich nog steeds bezig met materiële
problemen in buurten en wijken. Bijvoor-
beeld: het werken aan het opheffen van het
isolement van vrouwen in met name nieu-
webouwwijken, kan geen opbouwwerk-
doelstelling zijn.*

Anneke: "De stelling gaat op voor wat be-
treft het werken aan thema's als isolement,
sociale veiligheid. Daar zijn door het op-
bouwwerk nauwelijks resultaten mee be-
haald. Waar het gaat om de organisatie-
kant, de deelname van vrouwen, de verbe-
tering van hun positie en inbreng gaat de
stelling mijns inziens niet op. Daar zie je
wel veranderingen in."

Volgens *Lenie* zijn de doelstellingen van
het opbouwwerk tijdgebonden. Het wer-
ken aan vrouwenbelangen is niet meer in
de mode. Wel zie je dat vrouwen actief zijn
op het terrein van leefbaarheid, wonen en
arbeid. Het opbouwwerk kan zich daar
meer op richten.

Voor *Anneke* is het de vraag om welke
vrouwen het dan gaat. Als het om werk
gaat bijvoorbeeld, behoort een grote groep
vrouwen tot een verloren generatie. *Anne-
ke:* "De faciliteiten die de overheid biedt
bijvoorbeeld zijn vooral gericht op vrou-
wen die nog niet te oud zijn en al een aar-
dige opleiding hebben genoten."

Overigens vindt *Anneke* dat het ontwikke-
len van gerichte thema's niet eenvoudig is,
omdat vrouwen als doelgroep vrij onzicht-
baar zijn.

Lenie merkt op dat de eerste lichter op-
bouwwersters aan een ideaal heeft ge-
werkt. Daar komen nu veel vrouwen op te-
rug. De maatschappelijke ontwikkelingen
gaan harder dan de beweging vanuit de
vrouwen zelf. *Lenie:* "Men is pragmatischer
geworden; dat heeft z'n goed en z'n slech-
te kanten".

Monique: "Het klopt dat idealisme voor
een deel is omgeslagen in pragmatisme en
individualisering, maar ik hoop dat dit niet
betekent dat er alleen nog aandacht is voor
de individuele loopbaan en belangenbe-
hartiging uit het oog wordt verloren."

Karin denkt dat de stelling opgaat omdat
ten eerste opbouwwersters zich meer
specialiseren rond bijv. wonen, stadsver-
nieuwing, veiligheid. Ten tweede heeft de
gemeente een grotere vinger in de pap bij
het beleid van de instelling; projecten die
de gemeente niet ziet zitten worden niet
gesubsidieerd.

*Stelling 2: Het geven van systematische en
specifieke persoonlijke steun en aandacht
aan vrouwen binnen algemeen opbouw-
werk is een belangrijke en voldoende bij-
drage in het werken aan vrouwenbelangen
binnen territoriaal opbouwwerk. Bijvoor-
beeld: het ondersteunen en stilstaan bij
persoonlijke stappen die vrouwen binnen
de organisatie zetten; het ondersteunen bij
de uitvoering van taken en het gericht vra-
gen van vrouwen voor bepaalde posities
binnen de organisatie.*

Anneke vindt het niet voldoende, maar wel
belangrijk. "Als je als vrouw aan het werk
bent, krijg je bijvoorbeeld verhalen over
de thuissituatie. Je kan er niet om heen.
Sommigen vinden het de essentie van terri-
toriaal opbouwwerk met vrouwen, anderen
vinden het geen vrouwenopbouwwerk. Ik
denk dat het een aspect van opbouwwerk
is, waar iedereen zonder meer aandacht
aan moet geven. Te meer als blijkt dat het
moeilijk is om eigen projecten te ontwikke-
len, in te spelen op thema's en dit in beleid
te verankeren.

Ook de andere vrouwen die aan het ge-
sprek deelnemen, vinden dat specifieke
aandacht in het algemene opbouwwerk
zeer belangrijk is, alhoewel niet voldoende.

*Stelling 3: Bewonersorganisaties, wijkop-
bouworganen en werkgeversinstellingen zou-
den verplicht gesteld moeten worden om-
zowel ten aanzien van actieve vrouwen als
vrouwelijke beroepskrachten een beleid
van positieve actie en loopbaanontwikke-
ling te voeren.*

Anneke: Op zich vind ik het belangrijk,
maar je kunt je afvragen hoe reëel dat is. Je
hebt vaak te maken met kleine instellingen,
waar carrièremogelijkheden nauwelijks
aanwezig zijn."

Ook *Karin* zet vraagtekens bij de mogelijk-
heden van loopbaanontwikkeling voor be-
roepskrachten in kleine instellingen. Wat
betreft de positie van vrouwen in het vrij-
willigerswerk, merkt ze op dat met de ont-
wikkeling van de privatisering, het feit dat
er minder arbeidsuren zijn voor beroeps-
krachten, deze vrouwen dreigen te worden
ondergesneeuwd. Positieve actie zou een
middel kunnen zijn om de positie van vrou-
wen in het vrijwilligerswerk veilig te stel-
len.

Lenie merkt op dat het kenmerk van posi-
tieve actie is (o.a. in de VS waar dit begrip

al veel eerder zijn intrede heeft gedaan) dat er een hele wetgeving aan vast zit, inclusief sancties. Met name die verplichte kant kan positieve actie tot een zinvol instrument maken.

De toekomst van vrouwen en opbouwwerk

Tot slot de vraag aan de deelnemers wat zij voor toekomstmogelijkheden zien voor vrouwen en opbouwwerk. Welke nieuwe vormen spreken hen aan?

Keesje: "Mij spreekt het thema sociale veiligheid aan. Het beslaat een breed terrein. Je krijgt te maken met groenvoorziening, GEB, planontwikkeling bij de gemeente, stadsvernieuwing. Als buurtvrouwen met dit thema aan de slag gaan, zien ze ook dat sociale veiligheid met méér te maken heeft dan de angst op straat omdat er te weinig verlichting is. Hoe gaan we bouwen, hoe richten we straten in? Door met deze vragen bezig te zijn, krijgen vrouwen zin om in een huurdersvereniging te gaan zitten of in een vrouwenadviescommissie. Vrouwen stromen door naar andere instituties."

"Een ander aspect dat bij een thema als sociale veiligheid aan de orde komt is waar nu eigenlijk je angst door wordt bepaald. Door in de krant te lezen over criminaliteit? Of zit de angst deels in jezelf en wat kan je doen om dat te veranderen, bijvoorbeeld een cursus zelfverdediging volgen."

"Wat me ook aanspreekt is dat je met een thema als sociale veiligheid oudere vrouwen bereikt. Je speelt er op in dat oudere vrouwen het belangrijk vinden om actief te worden."

Lenie: De laatste paar jaar zie je met name een emancipatieproces op gang komen bij oudere vrouwen. De groep wordt natuurlijk ook groter. Je moet er mee werken, thema's aansnijden. Al was het alleen al uit persoonlijk belang als beroepskracht om te investeren in je eigen toekomst."

Karin is toch meer op een afstand met vrouwenemancipatie bezig. Ze is minder lang van de academie af, heeft minder werkervaring en kijkt pragmatischer aan tegen het werken aan vrouwenbelangen. *Karin:* "Ik heb nooit met het ideaalbeeld gewerkt dat opbouwwerk moet voldoen aan feministisch denken. Ik ben veel meer een generalist, die het aardig vind om in mijn werk ook iets aan vrouwenbelangen te doen."

Lenie vindt het belangrijk om aan te sluiten bij maatschappelijke ontwikkelingen. "De feminisering van de armoede, om maar eens een voor velen uitgekauwd thema aan te snijden, neemt alleen nog maar toe. We moeten er heel hard aan werken om daar iets tegenover te zetten. Het scheppen van

werk en inkomen voor vrouwen, het ontwikkelen van economische initiatieven. Dat is een lijn waarvoor eindelijk bij WVC ook geld en aanmoediging voor is. Op die geldstromen moet je je overigens als opbouwwerkster niet blind staren. Je moet kritisch staan tegenover het beleid dat ontwikkeld wordt. Bij initiatieven inzake herintreding van vrouwen in het arbeidsproces, moet je er alert op zijn dat ook vrouwen van 40 jaar of ouder een kans krijgen." Een ander terrein waar zich nieuwe mogelijkheden voordoen is de herinrichting en renovatie van na-oorlogse wijken en met name het thema sociale veiligheid. Ook op het terrein van belangenbehartiging doen zich nieuwe mogelijkheden voor; functies van opbouwwerk worden overgenomen door reguliere instellingen.

Voor *Anneke* is het belangrijkste in het reguliere opbouwwerk oog te hebben voor vrouwenbelangen en veranderingen in de maatschappij. "Je moet de juiste methodieken beheersen, de taal spreken waarmee je vrouwen bereikt en weten welke weg vrouwen wel of niet willen bewandelen om hun doel te bereiken."

Monique: "Je moet oog hebben voor feministische belangen bij alle mogelijkheden die er op dit moment zijn. Dan kom je ook in de richting van andere samenwerkingsverbanden. De overheid is in verandering, gaat wellicht ook functies van het welzijnswerk overnemen. Gemeenten ontwikkelen een meer klantgerichte opstelling. Vrouwen in gemeenten willen graag bondgenoten zijn van opbouwwerksters, vrouwen uit het welzijnswerk of van arbeidsbureaus. Ook vrouwen uit provinciale instellingen en uit de vakbonden gaan je als bondgenoten zien. Ik vind dat een heel goede ontwikkeling. Je kunt nieuwe kanalen aanboren, je eigen deskundigheid benutten in nieuwe coalities. Positief is ook dat je daarmee toch een beleidsverankering kunt bereiken van het werken aan vrouwenbelangen."

Charlotte Krop ■

Aktie voor behoud buurtwinkels

In veel wijken dreigen de vertrouwde buurtwinkels te verdwijnen. Vaak zijn de huren te hoog, is de klandizie te klein en is er weinig animo om een winkel over te nemen of een nieuwe winkel te vestigen. Als buurtwinkels verdwijnen gaat de leefbaarheid van de buurt snel achteruit. Door samenwerking kunnen winkeliers en klanten dit voorkomen. Daarom is met steun van het opbouwwerk en het projekt buurtconomie in de wijk Tuindorp Oostzaan een buurtwinkelactie gestart rond het Zonneplein. Als de actie slaagt, kunnen ook andere buurtwinkelpleinen in Amsterdam-Noord er gebruik van maken.

De actie is voorbereid door de Huurdersvereniging Tuindorp Oostzaan, de winkeliersvereniging Zonneplein, de Wijkraad TOZ en enkele winkeliers van het naburige Mercuriusplein. Voor het behoud en de versterking van de buurtwinkels zijn veel activiteiten in gang gezet:

- het verfraaien van de buurtwinkelpleinen
- het aanbrengen van luifels op het Zonneplein
- het afstemmen van openings- en sluitingstijden en het open houden van de winkels tussen de middag
- het zo mogelijk opvullen van lege panden met winkels waar behoefte aan bestaat
- festiviteiten, zoals het Zonnepleinfestijn dat op 11 en 12 september werd gehouden
- het rijden van een buurtbus voor ouderen.

Om bekendheid aan de actie te geven zijn affiches gemaakt met de tekst: De buurtwinkels, altijd in de buurt, zorg dat ze blijven. Voor het Zonnepleinfestijn werd een speciale krant gemaakt en een folder, die in de wijde omgeving huis aan huis werden verspreid. Op een "strippenkaart", uitgegeven door de winkeliersvereniging, konden bewoners hun wensen, klachten en suggesties kwijt. Een heel leuk initiatief is de buurtbus voor ouderen. Om het festijn te bezoeken, konden zij - na telefonische aanmelding - gebruik maken van de buurtbus om op het winkelplein te komen. Een actie die als proef voorlopig nog wordt doorgezet op twee dagen per week. Met de Stadsdeelraad Noord voert de buurtwinkelgroep overleg over o.a. de ontsluiting, herbestrating en aankleding van de pleinen.

Nadere informatie bij het Wijkopbouworgaan Tuindorp Oostzaan, G. de Zinger, p/a Adriaan Loosjesstraat 61, tel. 020-315454. ■

MeMO-cursussen

De MeMO-adviesgroep geeft deze herfst weer een aantal cursussen aan (beginnende) ondernemers.

Twee maal in de maand zijn er oriëntatiedagen voor mensen die een eigen bedrijf willen beginnen.

Er wordt een ondernemerscursus 'Vrije Beroepen' georganiseerd voor mensen die een vrij beroep uitoefenen, zoals adviseur, tektschrijver, onderzoeker, natuurgenezer, kunstenaar, enz. Deze cursus is bedoeld voor mensen die in de aanloopfase van hun bedrijf zijn. Dus al bezig zijn om opdrachten te verwerven, een administratie op te zetten en publiciteit te maken. De bedoeling van de cursus is deze activiteiten op elkaar te laten aansluiten en een strategie uit te stippelen voor het bedrijf.

Verder zijn er dit najaar aparte trainingen marktverkenning, presentatie en onderhandelen.

Informatie over deze en andere cursussen bij de MeMO-adviesgroep, postbus 11778, 1001 GT Amsterdam, tel. 020-268294. ■

Deel I: Resultaat van de vergelijkende toetsing

Inleiding

"Na enkele jaren voorbereiding is eind 1986 U in definitieve vorm ontstaan. De weg was lang en moeizaam. De werkgroep is tijdens het proces van bundeling een eigen koers gaan varen. De gemeente heeft deze ontwikkeling tot onze verbazing gehonoreerd met een eigen subsidie voor de Stichting U."

"De wijk ging verpauperen en toen zijn we er allemaal ingetrapt. Schitterende nieuwbouw werd ons op een presenteerblaadje aangeboden. We werden door de woonmaatschappelijk werkster met huurgewening en subsidie gek gemaakt. Daarna deed het nieuwe stelsel ons de das om. Zitten we op een woonlastenvergadering te dubben over die hoge huren, tot H. zegt dat Pim Vermeulen en Hans Kombrink diezelfde avond in de Pauluskerk voor de Rooie Vrouwen spreken. We springen direct op, nemen dozen eieren mee, lopen de kerk binnen en nemen de hele avond het woord. Ze hebben het geweten. Dat waren nog eens tijden."

"Voor u ligt het jaarverslag over het jaar 1986. Het schrijven van verslagen is een ingewikkelde bezigheid. Het verslag stelt, zo u weet, hoge eisen aan zowel de schrijvers als de lezers."

Zomaar drie citaten uit drie jaarverslagen, die de brede verscheidenheid van de inhoud van de verslagen illustreren. Het panel heeft dit jaar drie typen jaarverslagen onderscheiden. Aansluitend bij recente ontwikkelingen naar aanleiding van bezuinigingen zijn namelijk meer en meer grote instellingen aan het ontstaan, naast de traditionele instellingen, die er ook nog zijn:

1. De functionele organisatie (vaak projectorganisatie).
2. De traditionele instellingen in stad of dorp.
3. De federatie of overkoepelende instelling, de werkgever.

Alle drie soorten instellingen hebben jaarverslagen ingezonden en voor elke soort is een beste verslag geselecteerd:

- de Alkmaarse Huurders Overkoepeling (functioneel)
- de Stichting Opbouwwerk in Weesp (traditioneel)
- de Stichting Wijkwerk Deventer (federatief).

Overigens kan het voorkomen dat op een bepaald onderdeel een ander verslag even hoog scoort. Daarom heeft het panel dit jaar een aantal "Bijzondere Vermeldingen"

toegevoegd bij elk criterium. Deze Bijzondere Vermeldingen zijn voorbeelden van goede oplossingen in de verslaglegging omtrent zo'n criterium. De bundeling van deze Bijzondere Vermeldingen is verkrijgbaar bij het Platform Opbouwwerk.

Vergeleken met vorig jaar

In 1987 vertrouwden ruim 42 instellingen ons hun jaarverslag toe. Soms waren deze vergezeld van een werkplan, een projectverslag of een instellingsbrochure. Vorig jaar lagen er 50 verslagen. Dat het aantal dit jaar lager ligt wordt ruimschoots goedge maakt door het feit, dat het op een uitzondering na verslagen over 1986 (of het seizoen 1985/1986) betreft. Vorig jaar ging een groot deel van de inzendingen over het verslagjaar 1984 of zelfs 1983.

Overigens zijn er van verschillende kanten signalen binnengekomen dat de inzendingstermijn te vroeg is geweest. Veel instellingen benutten juist de wat rustiger zomerperiode voor het vervaardigen van het jaarverslag. Ook dit is een oorzaak voor het geringe aantal inzendingen. Het panel zal - bij voortzetting van haar activiteiten - hiermee rekening houden.

De 42 inzendingen van dit jaar geven een recent beeld. Het panel waardeert dat des te meer, omdat voor doelgroep en subsidiënt een actueel verslag waardevol is.

Hoewel er in 1987 verschillende instellingen voor het eerst inzenden, is er ook een aantal dat ook vorig jaar hun verslag heeft voorgelegd. Met name deze laatste groep laat zien dat er wel zeker ontwikkelingen in verslaglegging mogelijk zijn. Natuurlijk moeten we op basis van twee jaar geen conclusies trekken, maar voor het panel was het heel stimulerend. Voorbeelden van een beter of geheel anders opgezet verslag waren de inzendingen van de Stedelijke Commissie Opbouwwerk in Den Haag, De Stichting Stedelijk Welzijnswerk in Deventer en de Bussumse Gemeenschap.

Twee inzendingen verdienen aparte aandacht.

De eerste betreft het verslag "onze wijk Cool", ingezonden door het Instituut Opbouwwerk Rotterdam. Hoewel dit geen jaarverslag is, bevelen wij het graag in de aandacht aan. Het is niet alleen een schitterend uitgevoerd boekwerk, het is een historisch document te noemen, een juweel van een verslag van jarenlange bewonersactiviteit.

De tweede betreft een verslag van de Stichting Wijkorganisatie Adlan uit Leeuwarden, waar louter vrijwilligers werken aan een massa activiteiten in de wijk. Het verslag getuigt van het wel en wee van een enthousiaste bewonersorganisatie. Zo kan het ook!

De verslaglegging per criterium

Werkontwikkeling

Er zijn nog steeds verslagen, die uitgebreid verhalen van allerlei gebeurtenissen in de loop van het werk. Dat is soms heel aardig om door te lezen, maar het zegt weinig over het resultaat van de inzet van opbouwwerk.

Toch is het op dit criterium dat het panel bij diverse instellingen een duidelijke ontwikkeling constateert. In dat geval wordt aangegeven wat het effect is geweest, of juist niet is geweest, van de inspanningen. Soms onderbouwd met statistisch materiaal, maar ook als er geen cijfers voorhanden zijn, slagen steeds meer instellingen er in het werk te toetsen aan doelstellingen. In verschillende verslagen gebeurt dat heel systematisch. Ook de tijd, die aan diverse werkzaamheden is besteed wordt meer en meer vermeld. Een eerste stap op de weg van een ander criterium: namelijk efficiëntie. Met name wat betreft dit criterium is nog veel te doen.

Bijzondere Vermeldingen verdienen de verslagen van de Stichting Buurtwerk Goes Zuid en de Stichting Opbouwwerk Weesp. Het sterke punt in het verslag van Goes betreft de conclusies. De Stichting Opbouwwerk in Weesp geeft een voorbeeld van een toetsing van het werk aan een omschreven taakstelling.

Informatie-overdracht

Vergeleken met vorig jaar lijken de verslagen dit jaar korter en zakelijker van toonzetting. Het ouderwetse wollige welzijnsjargon komt bij de huidige inzendingen nagenoeg niet meer voor.

Of toch nog wel:

"Uiteraard is het zo, dat het dagelijks leven in de buurt zich op plaatselijk niveau afspeelt. Voor een plaatselijk te voeren beleid is door-decentralisatie van de genoemde beleidsonderdelen in principe toe te juichen, als tenminste de betrokken gemeentebesturen daarvoor het benodigde beleid willen ontwikkelen." Overigens is de totale score op dit criterium hoog.

Ook hier een tweetal Bijzondere Vermeldingen. De Stichting Opbouwwerk Amstelveen maakt de inzet van de opbouwwerkers inzichtelijk. De Stichting Opbouwwerk Maasland te Oss giet de verslaglegging in een inzichtelijke vorm.

Ontwikkelingen m.b.t. financiering

Het lijkt dat de traditionele subsidie gehandhaafd blijft als belangrijkste inkomstenbron, alleen nu – na de grote bezuinigingsgolven – in de vorm van minder subsidie. Efficiëntie en kostenbeheersing zijn vooralsnog geen onderwerp in de verslagen.

Toch beweren wij dat het mogelijk is, om middels toerekeningen, de kosten van projecten of vormen van ondersteuning te berekenen. Dat is dan te zien als een eerste stapje op de weg van de beheersing van dergelijke kosten.

Bijzondere Vermeldingen voor de Stichting Welzijn in Oosterhout en de Stichting Bussumse Gemeenschap. Het zijn de enige twee inzendingen, die ingaan op financiële zaken, anders dan een bijgevoegde begroting of afrekening.

Positiebepaling

Slechts in een enkel jaarverslag komt dit thema niet aan de orde. Dat is een opmerkelijk verschil met vorig jaar. De instellingen lijken zich over het algemeen zelfverzekerder en duidelijker uit te spreken over hun plaats in de samenleving. Vaak zijn er andere stukken dan een jaarverslag, bijvoorbeeld een visie-nota, waarin dergelijke zaken uitgebreid worden besproken.

Verhoudingen binnen instellingen

Ook dit criterium is nog amper onbesproken in de ingezonden verslagen. Bijna altijd worden instellingsstructuur en samenstelling van bestuur, team en eventueel gebruikersraad vermeld. Vaak ook is de verdeling van taken en bevoegdheden onderwerp van bespreking.

Een Bijzondere Vermelding betreft de Stichting Welzijn uit Goirle, die heel open ingaat op de onderlinge verhouding tussen bestuur en opbouwwerk.

Met name grotere instellingen of samenwerkingsverbanden willen nog wel eens een organisatie-schema toevoegen. Dat werkt verhelderend, want de organisatiestructuren worden er met de bezuinigingen niet persé eenvoudiger op. Ook twee bekroonde jaarverslagen verdienen op dit onderdeel een Bijzondere Vermelding. De Alkmaarse Huurders Overkoepling slaagt er uitstekend in de lezer wegwijs te helpen maken in zo'n structuur. Het zijn met name de werkgeverskoepels, de nieuwe federaties, die een personeelsparagraaf of een sociaal verslag toevoegen. De Stichting Wijkwerk Deventer is hiervan een goed voorbeeld.

Maatschappelijke berichtgeving

Dit criterium is in 1987 toegevoegd. Er zijn, van abstract naar concreet, diverse niveaus van maatschappelijke berichtgeving te onderscheiden:

- Een algemene beschrijving van de situatie van een doelgroep of een type stad, wijk of dorp. Dit gaat al snel in de richting van onderzoek.
- De situatie (al dan niet toegespitst op een doelgroep) in de stad of streek, waar de instelling werkt. Het gaat hier

om inzichten vanuit de ervaringen van de instelling.

- De situatie, die de werkers direct aantreffen in hun werk, en waarover in de verslaglegging van activiteiten bericht wordt.

Ruwweg de helft van de verslagen geeft uitstekende analyses van de situatie van gebruikersgroepen en ontwikkelingen, of juist het uitblijven van ontwikkelingen daarin. Even terecht wordt af en toe ook de bestuurlijke context, waarin gewerkt moet worden aan de orde gesteld. In de diverse verslagen ligt een schat aan (professionele) informatie opgeslagen voor beleidsmakers of maatschappijkritici. Andere verslagen geven aanzetten hiertoe. Daarbij gaat het vooral om berichtgeving op niveau 2. Bijzondere Vermelding verdient het verslag van de instelling uit Hoogezand-Sappemeer.

Voor het panel is er voldoende aanleiding optimistisch te zijn over de mogelijkheden voor de verspreiding van kennis en ervaring, die in de instellingen aanwezig zijn. Voor elke instelling is die maatschappelijke omgeving belangrijk, alleen al voor de wijze waarop daarop kan worden ingespeeld. De analyse kan tot conclusies over de eigen inzet leiden, tot initiatief, hetzij in de vorm van nieuwe activiteiten of acties, hetzij in de vorm van beleidsadvies of signalering.

Algemene tendensen

De 42 inzendingen over 1986 getuigen van een terugkeer naar uitvoerend werk, nadat in voorgaande jaren bezuinigingen en reorganisaties een veelbesproken onderwerp waren. Niet dat die periode overal is afgerond, maar de antwoorden die men gevonden heeft lijken meer en meer hun beslag te hebben gekregen.

Zo is duidelijk een ontwikkeling omtrent aard en grootte van instellingen te constateren. Hoewel er nog vele instellingen zijn, waar 1, 2 of 3 beroepskrachten werken, zijn er de laatste jaren diverse grote instellingen ontstaan door bundeling van diverse werksoorten. Dit komt vooral voor in steden en op regionaal niveau. Deze instellingen zijn in de eerste plaats werkgevers, terwijl het werk op een of andere manier wordt uitgevoerd onder leiding van een direct betrokken groep. Deze structuur is in sommige gevallen nog niet uitgekristalliseerd, in andere gevallen wel.

Voor het jaarverslag heeft dit ook gevolgen. Twee vormen komen voor: de samenbundeling van diverse schrijvers in een kافت of het bestuursverslag.

De eerste vorm is een voortzetting van de traditie dat elke werksoort een eigenheid voorstelt.

Samenbundeling in een instelling kan dan wel als het gaat om werkgeverschap, administratie en dergelijke. Van integratie van uitvoerende werksoorten is minder sprake. De tweede vorm van verslaglegging beperkt zich tot een verantwoording van bestuursactiviteiten van het "werkgeversbestuur". Hier komt het uitvoerend werk niet aan de orde (hiervoor worden dan aparte projectverslagen geleverd), maar des te uitgebreider het sociaal beleid, de interne organisatie, administratie en financiering. In Deventer is een dergelijk verslag gemaakt met een uitgebreide sociale paragraaf. Dit is een goed voorbeeld van een hele nieuwe opzet, die het panel graag in de aandacht aanbeveelt. Overigens betekent de verantwoording van het sociaal beleid van deze grote instellingen niet, dat daarmee de verslaglegging van het uitvoerend werk niet meer aan de orde is.

Deel II: Enkele kanttekeningen bij de toetsingscriteria

De tweede toetsingsronde van jaarverslagen geeft reden tot evaluatie van de gebruikte criteria. Voor de ronde 1988 van start gaat, zal het panel opnieuw de criteria vaststellen. Enkele gedachten hierover naar aanleiding van de twee rondes.

De zes criteria van 1987

Werkontwikkeling, informatie-overdracht, financiering, positiebepaling en interne verhoudingen waren de vijf criteria waarnaar in 1986 werd gekeken. Dit jaar werd daaraan *maatschappelijke berichtgeving* toegevoegd.

De criteria 1987 zijn als volgt samengesteld en gehanteerd bij de toetsing:

1. Werkontwikkeling

- Is er in het verslagjaar een bijdrage geleverd aan de effectiviteit en doeltreffendheid van lopende projecten; d.w.z. wordt er aandacht besteed aan de vraag of ontwikkelingen binnen de bestaande projecten aansluiten bij de behoeften van de klantengroepen en of beoogde resultaten zijn bereikt?
- Is er in het verslagjaar een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van het opbouwwerk, d.w.z.:
 - de methode: zijn er ervaringen opgedaan met nieuwe werkwijzen?
 - de groepen/terreinen: zijn er ervaringen opgedaan met groepen c.q. terreinen, waarmee/waaraan voorheen niet werd gewerkt?
- Is er een onderscheid gemaakt in doelstellingen, werkwijze(n) en effecten en komt tot uitdrukking op welke wijze deze effecten zijn gemeten?

Tevens zal gekeken worden naar de conclusies, die in het verslag aan deze zaken zijn verbonden.

2. Informatie-overdracht

Om informatie te kunnen overdragen, moet een verslag in de eerste plaats leesbaar zijn. Het gaat zowel om begrijpelijk taalgebruik, als om een overzichtelijke opzet, de kwaliteit van het drukwerk en illustraties. Ook gaat het om de mate waarin het verslag informatief is: weet de lezer waar de instelling zich mee bezig heeft gehouden?

3. Ontwikkelingen wat betreft financiering

Zijn er in het verslagjaar maatregelen genomen ter verbetering van de financiering van het werk? Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het aanboren van nieuwe bronnen, maar ook om de efficiency, de doelmatigheid waarmee gewerkt is. Bij doelmatigheid wordt vooral beoogd de kosten te beheersen. (Hetzelfde doen met minder geld, meer doen met hetzelfde geld.)

4. Positiebepaling van de instelling

Geeft het verslag inzicht in de positie die de instelling inneemt in het grotere geheel van instellingen, instanties, overheid? Is er sprake van samenwerking of wordt er (bijv. om strategische redenen) juist niet gekozen voor samenwerking? Wordt er aandacht besteed aan de communicatie tussen instellingen en instanties onderling? Wordt de positie van de instelling geplaatst binnen sociaal-economische en politieke ontwikkelingen?

In hoeverre is er aandacht besteed aan de presentatie van de instelling naar:

- de politiek/het beleid
- andere instellingen
- de gebruikers/consumenten.

5. Verhoudingen binnen de instelling

Bestuur, staf en klantengroepen van een instelling kunnen op heel verschillende manieren met elkaar omgaan. Blijkt uit het jaarverslag hoe de communicatie verloopt tussen bestuur, staf, vrijwilligers en klantengroepen? Is er sprake van onderlinge taakverdelingen en zo ja, hoe worden deze omschreven?

6. Maatschappelijke berichtgeving

Is er in het jaarverslag systematisch aandacht besteed aan de sociaal-economische positie van gebruikersgroepen en ontwikkelingen die zich hierin voordoen c.q. voorgegaan hebben?

Het gaat nu om de vraag wat gebeurt er met deze criteria zelf? Immers, uit de inzendingen in 1987 blijkt dat een aantal instellingen welzeker hun verslaglegging in ontwikkeling heeft gebracht. Daarnaast zijn de instellingen zelf in ontwikkeling en ook dat blijkt uit de vele verslagen. Tenslotte is, als vanouds, het werkterrein van de instellingen in ontwikkeling. Het panel ontwikkelt gewoon mee.

Drie criteria sluiten nauw aaneen

Werkontwikkeling, financiering, en maatschappelijke berichtgeving hangen op een bepaalde manier samen. Als we starten met maatschappelijke berichtgeving (situatie van de doelgroep of van lokale omstandigheden) dan stellen we als volgende vraag: wat is het doel van het werk? Met andere woorden, welk effect zouden we met ons werk willen bereiken? Hoe zou die situatie kunnen verbeteren, veranderen, of zelfs, niet verder verslechteren? In feite zijn we dan met werkontwikkeling bezig. Het is de vraag naar doeltreffendheid die we hier stellen. Maar tegelijkertijd kunnen we ook niet heen om de vraag naar positiebepaling in dit verband. Een volgende vraag is dan: hoe kunnen we dat met de weinige middelen die tot onze beschikking staan, zo goed mogelijk doen? Dat is de vraag naar doelmatigheid, efficiency.

Deze drieslag: maatschappelijke berichtgeving - doeltreffend werken - doelmatig werken is eigenlijk het antwoord op een veel gehoorde klacht van bijvoorbeeld subsidënten: "wat voeren jullie eigenlijk uit?" Welnu, in de instellingen wordt keihard gewerkt. Er is veel kennis aanwezig over de situatie van mensen en groepen, er is ervaring aanwezig en vaak ook verbazingwekkend veel uithoudingsvermogen en creativiteit om in moeilijke situaties een weg te vinden. Wie deze uitspraken overdreven vindt, wordt van harte uitgenodigd om met ons vijftig jaarverslagen door te nemen. Het gewicht van deze criteria zou zwaar moeten wegen na een iets aangepaste formulering.

Een nieuw criterium voor een oud

De toetsingsronde van 1987 liet zien dat de ontwikkeling naar grotere, gebundelde instellingen in een aantal gevallen heeft geleid tot een splitsing in verslaglegging van uitvoerend werk en werkgeverstaken. Enkele van deze grotere werkgevers verantwoordden in hun verslag het personeelsbeleid. Andere instellingen doen dat niet en bij kleinere instellingen worden er vaak wel enkele regels aan gewijd, maar zelden wordt er ingegaan op de kwalitatieve kant van de zaak. Het tot nu toe gebruikte criterium *interne verhoudingen* zou aansluitend op deze ontwikkelingen, een vervolg kunnen krijgen in sociale verslaglegging. Bij *sociale verslaglegging* gaat het hier niet om de doelgroep, maar om het eigen personeelsbeleid.

Het centrale criterium niet laten ondersneeuwen

Informatie-overdracht is een criterium dat alle andere overkoepelt. Immers, alles kan nog zo perfect zijn, maar als we er niet in slagen om het inzichtelijk te maken, dan is onze verslaglegging niet geslaagd. Welnu, bijna zonder uitzondering lukt het de in-

stellingen uitstekend hun boodschap over te brengen. Dit criterium zou verder ontwikkeld kunnen worden in de richting van presentatie. Een verslag is een visitekaartje. Het moet leesbaar zijn in een ruime betekenis van het woord: het drukwerk, het taalgebruik, de indeling, het aantal bladzijden, maar ook de beeldvorming. Een jaarverslag geeft de lezer een indruk van de instelling.

Het gaat erom die indruk te beïnvloeden in positieve zin.

Weging van criteria

Hierboven hebben we wat ideeën geopperd om criteria verder te ontwikkelen. Aansluitend daarop zouden we het gewicht van criteria moeten bezien. Na twee jaar ervaring is daar het volgende op te zeggen. Informatie-overdracht als centraal eerste criterium. Als een instelling negatief scoort op informatie-overdracht, zou een verdere toetsing achterwege moeten blijven.

Gegeven een goede informatie-overdracht zou vergelijkende toetsing kunnen plaatsvinden op twee criteria met een zwaar gewicht (factor 2), nl. maatschappelijke berichtgeving en doeltreffendheid.

Daarnaast zouden twee criteria een minder zwaar gewicht (factor 1) kunnen krijgen, nl. de traditionele bestuursterreinen: financieel en personeels beleid, of te wel de beide criteria doelmatigheid en sociale verslaglegging.

De komende tijd zal het Panel het hierboven gestelde nader vormgeven.

N.B. De voorbeelden van de bijzondere Vermeldingen, genoemd in deze eindrapportage, zijn gebundeld in een aparte uitgave. Deze is tegen kostprijs te bestellen bij het secretariaat van het panel, Platform Opbouwwerk, Prins Mauritslaan 26, 2582 LS Den Haag, tel. 070-521354.

Samenstelling panel

Het Panel Jaarverslag in het opbouwwerk was ditmaal als volgt samengesteld:

voorzitter:

- dr. Gradus Hendriks, oud directeur-generaal Maatschappelijke Ontwikkeling Ministerie van WVC, Rijswijk (ZH)

werksecretaris:

- drs. Gerda Hamann, econome, Hamann Bedrijfsondersteuning, Vorden

leden:

- Gerard de Bruijn, journalist, hoofdredacteur OR-Informatie, vakblad voor ondernemingsraden, Amstelveen
- drs. Jan van Eeden, wethouder gemeente Den Helder
- Elly Konijn, werksecretaris Overleg Stadsvernieuwing Alkmaar
- Ger Posthuma, WAO-overleg West-Brabant
- Tilly Schenkels-van 't Riet, actief in een wijkorganisatie in Den Haag
- drs. Paul van der Velpen, Bureau Welzijnsmarketing, Amsterdam
- mr. Ineke Weernekers juriste, Konsumenten Kontakt, Den Haag. ■

september 1987

Gesprek met dr. Nauta van het
Sociaal Cultureel Planbureau

SCP niet blind voor afstand tussen theorie en praktijk

"Wij zullen ons in de toekomst wat meer gaan verdiepen in het type informatie dat het opbouwwerk omhoog brengt. Ik denk dat wij op het ogenblik meer aan hun werk hebben dan zij aan het onze", aldus dr. A.P.N. Nauta, adjunct-directeur van het Sociaal Cultureel Planbureau. Op op vrijdag 3 oktober a.s. zal hij te Alkmaar een lezing houden tijdens de presentatie van het eindrapport Toetsing Jaarverslag in het Opbouwwerk (zie elders in deze M.O). Voor de redactie van M.O. aanleiding om hem enkele vragen te stellen over het SCP en de rol die het SCP toekent aan het opbouwwerk.

Maatschappelijke realiteit

Bij de presentatie van het panelrapport vorig jaar hield drs. Saskia Stuiveling, lid van het College Algemene Rekenkamer, in haar lezing het opbouwwerk voor dat er een taak is weggelegd om o.a. in de jaarverslaglegging stelselmatig te berichten over de maatschappelijke realiteit. Het beleid van de centrale overheid, constateerde zij, krijgt gaandeweg steeds meer het karakter van een administratief beheersproces. Men weet niet meer wat er in werkelijkheid gebeurt. Tegenover deze 'papieren werkelijkheid', staat de werkelijkheid van alledag. "Het opbouwwerk is bij uitstek in staat daarover te rapporteren", aldus mevrouw Stuiveling, "en dan niet alleen over wat *wel* wordt gedaan ter ondersteuning van bewoners, maar ook over wat *niet of niet meer* gebeurt en wat de mogelijke maatschappelijke effecten daarvan zijn."

Aan dr. Nauta de vraag hoe hij aankijkt tegen de suggestie van "micro-maatschappelijke berichtgeving", ook in relatie tot de macro-verkenningen die het SCP publiceert.

Dr. Nauta: "De opmerking van mevr. Stuiveling geldt met name voor de rijksoverheid. Het opbouwwerk functioneert op gemeentelijk niveau en brengt met enige kracht richting lokale overheid onder de aandacht welke stromingen er zijn in de bevolking. Of het opbouwwerk dat ook naar de centrale overheid zou kunnen doen, is een vraag die ik niet zonder meer met ja zou kunnen beantwoorden. Wat de berichtgeving van het SCP betreft, deze heeft een zeer abstract niveau en is in hoofdzaak ge-

richt op de rijksoverheid. Het SCP heeft ook niet de pretentie om heel erg realistisch te duiken in wat mensen beweegt. Het bijzondere wat plaatselijk gebeurt, ont-snapt aan ons oog. Bovendien is het berichtgeving zonder meer, terwijl er bij het opbouwwerk toch traditioneel een element inzit van "sociale advocatuur". Dat kan het SCP natuurlijk nooit doen. Ik geloof wel dat de twee soorten berichtgeving op elkaar aansluiten, maar ze kunnen elkaar niet vervangen."

"We zijn bij het SCP natuurlijk ook niet blind voor de afstand die aan het groeien is tussen theorie en praktijk. We willen dan ook meer oog krijgen voor de praktische problemen die zich bij de uitvoering op gemeentelijk vlak afspelen. Ik kan me voorstellen dat de verslaglegging van het opbouwwerk voor ons daarbij nuttig kan zijn."

"Overigens hebben wij hebben de opdracht gekregen (en dat raakt het opbouwwerk op een directe manier in de sfeer van financiën) voor de evaluatie van de welzijnswet in zijn huidige vorm. Je kunt dat niet anders evalueren dan op het gemeentelijke vlak, omdat het beleid voor een belangrijk deel gedecentraliseerd is naar de gemeente. In onze opzet is, naast natuurlijk vele andere bronnen, ruime aandacht besteed aan de berichtgeving van de opbouworganen."

"Concluderend en strikt vanuit het SCP geredeneerd, denk ik dat wij ons in de toekomst wat meer gaan verdiepen in het type informatie wat het opbouwwerk omhoog brengt. Ik denk dat wij op het ogenblik meer aan hun werk hebben dan zij aan het onze."

Wat te doen met het vertaalprobleem waarvoor u dan komt te staan? Bijvoorbeeld: op macro-niveau worden inkomensplaatjes gemaakt, die in de praktijk toch weer heel anders uit blijken te pakken...

Dr. Nauta: "Ik vind dat niet zo'n gelukkig voorbeeld. Je hebt de macro-gegevens nodig voor je macro-beleid, terwijl je de micro-gegevens nodig hebt om je hulp te alloceren, dat staat naast elkaar. Er zijn gebieden waar het méér voor de hand ligt om erg naar dat micro-niveau te kijken, bijvoorbeeld op het terrein van de gezondheidszorg en de maatschappelijke dienstverlening. De procedures en voorstellen komen tot stand vanuit een hoog bestuurlijk abstractieniveau. Wij bezondigen ons daar ook wel aan. Er worden bijvoorbeeld substituties verondersteld van de ene voorziening naar de andere voorziening, die in grote lijnen wel realistisch zijn, maar in de praktijk met praktische problemen gepaard kunnen gaan, waar wij geen idee van hebben. Ik geloof zeker dat het voor ons tijd wordt om bij dat type algemeen structureel

beleid, naar de mogelijkheden en de grenzen te kijken die de praktische micro-situatie ons stelt."

Rol opbouwwerk

Voor het eerst sinds 1974 wordt in het Sociale en Culturele Rapport weer aandacht besteed aan de rol van het opbouwwerk. In het kader van de vernieuwing van het maatschappelijk bestel, wordt in een analyse over beleid, bestuur en participatie gesteld dat het opbouwwerk een grotere bemiddelende rol zou kunnen spelen in de relaties tussen groepen actieve bewoners en overheidsinstanties. "Waar deze relaties thans vaak minder gepolitiseerd zijn en het meer om materiele belangen en concrete projecten gaat, worden nieuwe mogelijkheden gezien voor een professionele inbreng van deze in verdrukking geraakte werksort", aldus het rapport. Als voorbeelden worden genoemd de terreinen van zelfbeheer in de gebouwde omgeving en belangenbehartiging van uitkeringsgerechtigden. Aan dr. Nauta de vraag hoe deze "herwaardering" van de werksort moet worden ingeschat.

Dr. Nauta: "U moet er niet zo veel achter zoeken dat het opbouwwerk in 1974 werd besproken, vervolgens een hele tijd niet en toen in 1986 weer opnieuw. Als identiteit heeft het opbouwwerk in de tussenliggende rapporten eigenlijk nooit meer een hoofdstuk apart gevormd. Dat is ook wel logisch als je tegen opbouwwerk aankijkt als een methodiek, als een manier van tegen de samenleving aankijken. Je treft dan opbouwwerk aan in de sfeer van de volkshuisvesting, in de sfeer van de bijstandswet. Ik maak me sterk dat als je de hoofdstukken volkshuisvesting doorleest in de Sociale en Culturele Rapporten dat je hier en daar wel zeker beschrijvingen vindt van opbouwwerk-activiteiten.

Maar om terug te komen op de uitspraken in het Sociale en Culturele Rapport 1986, opbouwwerk als voorziening voor maatschappelijke vernieuwing in een bemiddelende rol tussen overheid en bewoners...

Dr. Nauta: "We zien in die sfeer duidelijk een plaats en een rol voor het opbouwwerk. De behoefte aan die rol - maar nu ben ik aan het speculeren - kan misschien nu en in de naaste toekomst wel wat groter worden omdat een soort "maatschappelijk midden" verdwenen is met de afbraak van het particuliere initiatief. Door het wegvallen van die tussenlaag zijn de gebruiker en de overheid meer op de voorgrond gekomen."

Wat je nu juist ziet gebeuren, is een voortgezette afkalving van het opbouwwerk. Het wordt wegbezuinigd of verdwijnt on-

der de paraplu van andere sectoren. Welke maatschappelijke effecten zal dat met zich meebrengen?

Dr. Nauta: "Ik geloof dat het voor de gebruikers een verlies is. Maar, en dat is de tragiek van waarschijnlijk erg veel zaken in de welzijnssector en andere zaken waar de overheid geld aan uitgeeft, het is verschrikkelijk moeilijk om te zeggen: dan gebeuren er grote maatschappelijke rampen. We moeten daar realistisch in blijven. We kennen nu al zo'n 6, 7 jaar van "afkalving", oftewel voortdurend stapjes terug, zonder dat er sprake is van rampen. En om nog verder te relativiseren: andere landen doen het ook zonder."

"In het verweer tegen voortgaande bezuinigingen wordt door iedereen met evenveel recht gesteld dat er een ondergrens is. Maar men vergeet dat het niet zo gemakkelijk is een hiërarchie van noodzaken aan te geven. Men doet dat vaak veel te gemakkelijk. En gaat er dan vanuit dat voorzieningen die het meest voor de hand liggen (omdat ze er het eerst waren of omdat ze in de wet staan of geassocieerd worden met maatschappelijk fatsoen) centraler staan in de behoefte van de mensen dan andere dingen. Het is een kwestie van waarden. En hoewel het aanvechtbaar is, is het ontegenzeggelijk zo dat in de huidige samenleving bij de doorsnee Nederlander zaken als gezondheid en onderwijs dichterbij zijn kern zitten dan andere immateriële zaken die zijn welzijn bepalen."

Behoud overheidsvoorzieningen

Het SCP constateerde de laatste jaren meer steun bij de bevolking voor het behoud van allerlei overheidsvoorzieningen. In een interview met NRC Handelsblad van april dit jaar, werd gesteld dat ook de politiek wat meer ruimte leek te willen bieden aan de kwartaire sector. Zet die trend zich door?

Dr. Nauta: "Het enthousiasme dat bij de bevolking was ontstaan voor meer overheidsvoorzieningen sloeg in 1975 abrupt om. Het dieptepunt is nu wel zo'n beetje bereikt. Voor het eerst twee jaar geleden constateerden we een trend dat er wat betreft de opinies van de bevolking sprake is van stabilisatie en herstel. De lijn van het kan allemaal wel weg zet zich niet door."

En de constatering dat ook de politiek meer ruimte lijkt te willen bieden?

Dr. Nauta: "Die uitspraak was een stemmingsbeeld, maar ik geloof dat het nog steeds wel zo ligt. U moet daarbij ook in de gaten houden dat er weliswaar in afzonderlijke sectoren heel harde klappen zijn gevallen, maar dat de absolute afslanking in het geheel van de kwartaire sector zeker niet dramatisch is te noemen."

"Aan het begin van deze kabinetsperiode hebben we uitgerekend (wat ons overigens niet in dank is afgenomen) in welke mate er werkelijk bezuinigd is, gemeten aan bepaalde sectoren. We zijn daarbij uitgegaan van het verzorgingsniveau van 1975. Bij de bejaardenzorg bijvoorbeeld hebben we alleen rekening gehouden met het feit dat er meer bejaarden zijn gekomen, maar de som per bejaarde hebben we gefixeerd op het bedrag van 1975. Vervolgens hebben we bekeken waar we dan uitkomen - hoger of lager - in 1986. Het zou te ver voeren om daar in dit kader een heel technisch exposé van te geven. Maar je komt met dit soort normvarianten voor veel sectoren en zeker voor de kwartaire sector als geheel niet tot dramatische dingen. Dat vergeten we wel eens. Tenzij je ervan uitgaat dat de kwartaire sector steeds moet groeien."

Charlotte Krop. ■

Gemeente in de knel op sociaal-cultureel terrein

L. de Jonge, beleidsmedewerker welzijn van de gemeente Boskoop en voormalig jeugd- en jongerenwerker, heeft onlangs een onderzoek verricht op het gebied van het sociaal-cultureel werk, waarover een publicatie is verschenen "Gemeentelijk SCW-beleid in een tijd van bezuinigingen". Van zijn hand verscheen in Trouw van 12 september jl. het volgende artikel.

"De financieel-economische situatie brengt het kabinet tot het voornemen structureel te bezuinigen op de rijksuitgaven voor het komende begrotingsjaar." Een zin die de laatste jaren vaak kort voor Prinsjesdag kwistig wordt rondgestrooid door de regering. Nog onlangs was dit de openingszin in de 'augustusbrief' aan de gemeentelijke overheden, afkomstig van bezuinigingsminister Brinkman.

Alle protesten aangaande de korting dit jaar van ruim 42 procent op de rijksbijdrage voor sociaal cultureel werk (SCW) ten spijt, zal in het kader van het 'taakstellende' regeringsbeleid voor 1988 en 1989 opnieuw moeten worden ingeleverd: 30 miljoen gulden in 1988 en in 1989 nog eens 40 miljoen. Ondanks de hierbij toegezegde wachtgeldregelingen (40 procent) komt het zinken van de SCW-boot snel in zicht. Dit is sinds de inwerkingtreding van de Rijksbijdrage-regeling sociaal cultureel werk (1980) inmiddels de vijfde omvangrijke bezuiniging die de gemeentelijke overheden dienen te vertalen in plaatselijk beleid.

Kaasschaaf

Aanvankelijk, in het begin van de jaren tachtig, werd veelal de 'kaasschaafmethode' toegepast: de kortingen die door het Rijk werden opgelegd werden direct doorberekend aan de plaatselijke instellingen. Het geldt hier met name de kortingen 1982 en 1983 van respectievelijk 6,6 en 5,5 procent. Door de steeds verdergaande bezuinigingen hebben de meeste gemeenten de laatste jaren echter andere maatregelen moeten treffen: het afstoten van activiteiten en beroepskrachten, het sluiten van club- en buurthuizen, enz.

Rond Prinsjesdag is men op gemeentelijk niveau druk bezig met het opstellen van de begroting 1988. De berichtgeving op dit gebied liet de afgelopen weken aan duidelijkheid niets te wensen. Zo wil Rotterdam in 1988 9,9 miljoen gulden bezuinigen op SCW, de Overijsselse gemeente Rijssen is van plan om op de gehele sociaal-culturele sector 300 000 gulden te korten, terwijl het Zuidhollandse Driebruggen het houdt op tien procent voor alle betrokken instellingen.

De onlangs gehouden enquête 'gemeentelijk SCW-beleid in een tijd van bezuinigingen' onder dertig grote, middelgrote en kleine gemeenten geeft een aardig beeld van de gestage afbouw van sociaal-culturele voorzieningen in het land. Overigens bleek uit deze enquête, dat de gemeenten over het algemeen iets milder oordelen over deze sector dan het Rijk, dat het SCW reeds enkele jaren geleden beschouwde als de 'topvoorziening van de verzorgingsstaat' (inmiddels geëvolueerd tot 'zorgzame samenleving', terwijl men in Den Haag reeds rept over de 'verantwoordelijke samenleving'), waarop drastisch bezuinigd moest worden.

Fors ingeleverd

De meeste van de onderzochte gemeenten zagen in de periode 1980/1987 de rijksbijdrage teruglopen met een percentage variërend van 35 tot 60. Met name enkele grote steden in het zuiden, die in het verleden een vrij hoge rijksbijdrage ontvingen, moesten fors inleveren. Het overgrote deel van de gemeenten (met name de middelgrote en kleine) heeft de bezuinigingen van de afgelopen jaren opgevangen door het hanteren van de 'kaasschaafmethode' en dekking uit de algemene middelen. Met dit laatste wordt gesuggereerd dat de gemeenten kennelijk een hogere prioriteit aan het SCW toekennen dan het Rijk. Praktisch alle grote steden hebben de laatste jaren tevens arbeidsplaatsen ingeleverd op dit terrein.

Om de rijksbezuinigingen naar het veld te kunnen vertalen, heeft ongeveer de helft van de geënquêteerden in de periode 1984

tot 1987 een andere subsidieverordening ontworpen. Privatisering van instellingen bleek veel minder in trek. Op de sectoren jeugd- en jongerenwerk wordt relatief meer gekort dan op opbouwwerk, vormings- en ontwikkelingswerk en kunst en cultuur, terwijl peuterwerk en amateuristische kunstbeoefening het minst bezuinigingsgevoelig lijken te zijn.

Overigens is deze sector nogal versnipperd: een veelheid van koren, muziek- en toneelverenigingen doet een beroep op de gemeentelijke subsidieverordening. Omdat deze bepalend zijn voor het culturele leven van stad en dorp, meent men veelal dat zij in stand gehouden moeten worden. Derhalve wil men hierop vaak slechts in geringe mate bezuinigen. Kortingen van 20 tot 30 procent op de totale sector waren de afgelopen jaren niet vreemd. In grote steden kon dit al gauw oplopen tot 2 à 3 miljoen gulden.

Veel gemeenten verwachten de bezuinigingsgolf 1988/1989 te kunnen opvangen door het direct doorberekenen van het kortingspercentage (de zogenaamde artikel 12-gemeenten zijn dit zelfs verplicht). Anderen verwachten heil van fusering van instellingen, reorganisatie of het toepassen van budgetsubsiëring (een instelling levert een bepaald dienstenpakket tegen een afgesproken prijs). Dat is te verkiezen boven de gemeenten die noodgedwongen (opnieuw) buurthuizen, jongeren- en creativiteitscentra moeten sluiten.

Onvoorstelbaar

De Nederlandse gemeenten lijken een duidelijke mening te hebben over het rijksbeleid van WVC inzake het SCW: 'onverantwoordelijk', 'onvoorstelbaar', 'de gemeente moet knokken voor welzijn'. Zoals gezegd, staan deze gemeenten thans voor het opstellen van hun begroting voor 1988. De gemeente is thans de enige overheidsinstantie die binnen haar eveneens beperkte financiële mogelijkheden de verdere afbraak van sociaal-culturele voorzieningen kan voorkomen. De rijksbijdrage is inmiddels, onder de inwerkingtreding van de Welzijnswet per 1987, een gepasseerd station.

Voor de Boskoopse situatie geldt dat de noodgedwongen sluiting van het zwembad (eind 1986) een financiële besparing opleverde op het welzijnsterrein, evenals de privatisering van het onderhoud van sportvelden. Hierdoor kon het sociaal-culturele werk de afgelopen jaren worden ontzien. Echter, voor de naaste toekomst kan niet worden gegarandeerd dat de subsidies in deze sector onverkort blijven gehandhaafd. ■

Bomen-fonds in Leeuwarden succesvol initiatief

De ijzelregen begin maart van dit jaar vernielde in de stad Leeuwarden op een grondige manier 170 bomen. Voor het Leeuwarder opbouwwerk en het Onderlinge Stads-wijken Overleg OSO aanleiding om een Bomenfonds in te stellen, waarvoor de wijken f 2.500,- bijeen brachten vanuit de bewonersorganisaties. Daarnaast werd ook nog het bedrijfsleven opgepept, zodat de uiteindelijke opbrengst nog hoger zal uitvallen.

Een "prunus" met daaraan de naamkaartjes van de wijken én een cheque werden vervolgens aangeboden aan de Burgemeester. Deze zei zwaar onder de indruk te zijn van dit gebaar "te meer omdat het geld van organisaties komt, waaraan de bezuinigingen niet ongemerkt voorbij gegaan zijn" en voorts dat "mede dankzij deze actie men zich nog wel eens twee keer zal bedenken, als er voor de bewonersorganisaties eventuele volgende bezuinigingen op het programma staan".

Ook het Hoofd van de Plantsoenendienst (die zich ook al jaren gesnoeid en beknot weet) reageerde enthousiast en noemde deze actie een "oppepper" voor zijn gedemotiveerde medewerkers.

Tenslotte leidde een en ander nog tot de afspraak voor overleg tussen de Plantsoenendienst en het OSO over de vraag hoe het de komende jaren verder moet met het "normale" onderhoud van de groenvoorzieningen.

Informatie OSO/COL-opbouwwerk, Zuidergrachtswal 2, 8933 AD Leeuwarden, tel. 058-150775. ■

Landelijke primeur voor Alkmaarse huurdersvereniging

De beslissing van de Alkmaarse kantonrechter inzake het voorschot voor 112 huurders in de zgn. Vestaflat in Oudorp is in het voordeel van deze huurdersvereniging uitgevallen. Dat betekent voor de huurders een verlaging van het voorschot servicekosten tot f 155,-. Maar ook heeft de huurdersvereniging met dit resultaat een landelijke primeur behaald. Volgens de advocaat van de huurders mr. F. Baars is het voor het eerst dat de rechter een dergelijk voorschotbedrag heeft verlaagd. Het is mogelijk dat deze uitspraak voor een sneeuwbal-effect door het hele land zorgt.

Al vanaf 1983 werd verhuurder makelaardij Oostenbrink in de verdediging gedwongen. Middels uitspraken van huurcommissie en kantonrechter is vastgesteld dat de huurders al jaren ca. f 20,- per maand te veel hebben betaald. Er zal echter nog een aantal procedures moeten worden afgerond om de verhuurder tot terugbetaling te dwingen. De jarenlange vertraging die hier het gevolg van is, was voor de huurdersvereniging reden om voor 1987 niet te wachten of de afrekening van de servicekosten, maar direkt de hoogte van het maandelijkse voorschot te bestrijden. In januari 1987 bedroeg dit voorschot nog f 190,-. De huurdersvereniging achtte op basis van een door de Alkmaarse Huurders Overkoeping gemaakte begroting niet meer dan f 135,- redelijk en baseerde zich daarbij op de eerdere uitspraken van de huurcommissie m.b.t. de servicekosten over voorgaande jaren.

De aankondiging naar de rechter te zullen stappen bracht de verhuurder er toe het voorschot in maart te verlagen tot f 165,-. De huurdersvereniging vond dit als einduitslag echter onvoldoende en de juridische procedure bij de kantonrechter werd doorgezet. Deze heeft nu het voorschot servicekosten vastgesteld op f 155,- per maand met terugwerkende kracht vanaf januari 1987. Een interessante strijd met huurdersvereniging Vestaflat als defitieve winnaar.

Uit: De Huurder, 2e jaargang no 4, Redactieadres: Geesterweg 21, 1815 CS Alkmaar, tel. 072-127330. ■

Postinrichtingen in kleine kernen verder bedreigd

De landelijke vereniging van kleine kernen (LVKK) heeft er bij de Vaste kamer commissie voor Verkeer en Waterstaat op aangedrongen om de dreigende sanering van postagentschappen op het platteland te keren. Op basis van het PTT-vestigingsbeleid zouden er tot 1 januari 1989 nog zo'n 100 postinrichtingen worden gesloten. Daarmee dreigt het basisvoorzieningspakket (= school, winkel, dorps huis, openbaar vervoer en PTT) in kleine kernen nog verder te worden aangetast. Veel van de bedreigde postagentschappen zijn bovendien ondergebracht in de laatste winkel van het dorp, die daarmee ook in gevaar komt.

Het ziet er naar uit dat de resultaten van een evaluatie van de grondslagen van het PTT-vestigingsbeleid eind van dit jaar bekend worden. In een overleg tussen LVKK en de PTT, bleek de PTT echter niet bereid

om de sanering te staken tot voor een nieuw beleid voor de planperiode ná 1988 wordt besloten. De laatste maanden is er zelfs sprake van versnelde opheffing van postinrichtingen. De LVKK vindt dat onaanvaardbaar, te meer daar de PTT-post weer duidelijk uit de rode cijfers is gekomen.

De LVKK heeft er de Vaste kamer commissie op gewezen dat voorkomen moet worden dat het ene ministerie (van V&W) om zeep helpt wat het andere ministerie (EZ) poogt overeind te houden. Ook is er een beroep gedaan op het ministerie van WVC, als coördinerend departement voor kleine kernen.

Meer informatie bij de LVKK, postbus 435, 6800 AK Arnhem, tel.: 085-452793. ■

Openbaar vervoer kan beter inspelen op wensen reizigers

Dienstregelingen voor het openbaar vervoer kunnen beter worden aangepast aan de behoeften van reizigers. Op het Verkeerskundig studiecentrum van de RUG is een methode ontwikkeld om de voorkeur van reizigers voor vertrektijden te meten en te verwerken in dienstregelingen. Hiermee kunnen de vervelendste effecten van een verslechterde bediening opgevangen worden. Op het onderzoek naar deze methode is Mw. C.W.F. van Knippenberg-den Brinker onlangs gepromoveerd tot doctor in de sociale wetenschappen.

Mw. van Knippenburg ontwikkelde het systeem in het kader van een onderzoek naar de effecten van een vermindering in het bedieningsniveau van het openbaar vervoer. In de eerste plaats werd aan de hand van de enquêtes onderzocht op welke tijden de mensen graag willen vertrekken. Op basis van deze voorkeuren werd een aantal dienstregelingen opgesteld. Deze werden vergeleken met regelingen die door het ministerie ontwikkeld zijn. Daarnaast werd de respondenten gevraagd een zogenaamd activiteiten-dagboek bij te houden. Met een computerprogramma kon nu worden gesimuleerd wat het effect zou zijn van andere dienstregelingen op het dagelijks leven van de ondervraagden.

Het onderzoek werd gehouden in de plaatsen Grootegast en Niekerk. Deze dorpen liggen aan een buslijn naar de stad Groningen. In eerste instantie werden 95 huishoudens geïnterviewd. Gevraagd werd naar het tijdstip waarop de leden van het huishouden het liefst naar de stad reizen voor

hun werk, om boodschappen te doen of een bezoekje af te leggen. Hierbij maakte het niet uit of er nu per bus, auto of fiets gereisd moest worden, het ging om de vertrektijd. Verder was de vraag wanneer men ook wel zou willen vertrekken en welke vertrektijden niet meer aanvaardbaar zouden zijn. De verkregen antwoorden zijn op drie verschillende manieren verwerkt. Van elk moment van de dag werden de opgegeven voorkeuren gewaardeerd. Deze waarden werden gemiddeld, dit is de P methode. Vervolgens werd op ieder moment van de dag geteld hoeveel mensen wel wilden vertrekken, de C methode. Tenslotte werd voor elk van de dag de gemiddelde voorkeur gerelateerd aan het aantal mensen dat wilde vertrekken, de W methode. Die methoden zijn met behulp van de computer uitgewerkt in grafieken. Aan de hand daarvan werden dienstregelingen opgesteld voor elf, zeven en vier slagen per dag. Een slag is een reis van een dorp naar Groningen en weer terug.

Door middel van het Engelse computersimulatie programma CARLA werden de effecten van de verschillende dienstregelingen op het dagelijks leven van de respondenten geëvalueerd. Hierbij werden de alternatieven, op voorkeuren gebaseerde dienstregelingen vergeleken met dienstregelingen die door het ministerie van Verkeer en Waterstaat ontwikkeld zijn voor de zelfde aantallen slagen per dag. Vervolgens werden 51 busgebruikers uit 40 huishoudens nogmaals geïnterviewd over de alternatieve dienstregelingen.

Vooraf bij de teruggang naar zeven en vier slagen per dag trof Mw. van Knippenberg belangrijke verschillen aan. De op voorkeuren gebaseerde dienstregelingen pakten veel minder negatief uit.

Tevens bleek dat een aantal van vier slagen per dag te weinig is om het publiek nog op een plezierige manier te kunnen bedienen. Dat geldt als een minimum op het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

De op voorkeuren gebaseerde dienstregelingen bleken onderling weinig van elkaar te verschillen. De dienstregelingen met de W methode pakten alleen voor scholieren en werkende iets gunstiger uit. Immers, die hebben vaste tijden wanneer ze ergens moeten zijn en dat impliceert een sterke voorkeur voor een bepaalde vertrektijd. De dienstenregelingen met de C methode bleken alleen gunstiger te zijn voor mensen die op stap gaan voor een visite of om boodschappen te doen.

In Nederland wordt nog weinig gebruik gemaakt van computerprogramma's voor het opstellen van dienstregelingen. De methode die Mw. van Knippenberg ontwikkeld heeft, is nog niet volledig. Deze gaat namelijk voorbij aan vervoer-technische

aspecten zoals het wisselen van chauffeurs, van materieel enzovoorts. Wel kan dit systeem overall worden toegepast als een extra criterium bij het opstellen van een dienstregeling. ■

Volksontwikkeling in Portugal springlevend

"Maakt de samenlevingsopbouw in Nederland een stormachtige herfst door, met uitzicht op een barre winter, in Portugal is het lente geworden," concludeert Jaap Hillmann die namens het NIMO in mei jl. deelnam aan een seminar over het Portugese volksontwikkelingswerk. Hieronder zijn verslag.

Samen met Spanje trad Portugal op 1 januari van 1986 toe tot de Europese Gemeenschap. In het Europese verband wordt Portugal, met Ierland beschouwd als de zwakste regio's.

Het is vooral de Europese samenwerking die Portugal de lang verwachte economische impuls moet geven. Een impuls om uit het nationaal economische dal te geraken, waar het land ten gevolge van de koloniale politiek in kon belanden.

De zgn. Anjerrevolutie van 25 april 1974 maakte een einde aan jaren van dictatuur. Vol inspiratie werd begonnen aan een enorm democratiseringsproces. Geconfronteerd met achterstanden op het terrein van de economische ontwikkeling, analfabetisme en onmondigheid ten gevolge van het feodale beleid van landeigenaren en de Rooms Katholieke kerk, lag het voor de hand dat één van de eerste daden van de regering van Mario Soares was om een wet m.b.t. de educatie/volksopvoeding aan het parlement voor te leggen. Deze met algemene stemmen in 1974 aangenomen wet was de directe aanleiding voor de oprichting van DGAE (General Directorate for Educational Extension) als aparte afdeling van het Portugese ministerie voor onderwijs.

Het directoraat generaal is verantwoordelijk voor de uitvoering van het "nationale plan voor alfabetisering en volwasseneducatie" (PNAEBA). De belangrijkste doelstellingen van het plan zijn:

- alfabetiseringscursussen voor volwassenen
- beroepsgericht vormingsonderwijs
- leren door te doen
- integrale, regionale ontwikkelingsprogramma's.

Het programma is vooral gericht op het benutten van in de regio aanwezige mogelijkheden en hulpbronnen.

Ter ondersteuning van het programma wordt maandelijks een krant uitgegeven "Viva Voz", met grote letters en smakelijke nieuwtjes.

Tevens wordt ter ondersteuning van het kader in de projecten 1 keer per 2 maanden een magazine uitgegeven onder de naam "Forma"; er zijn wekelijks radioprogramma's en een goed uitgeruste audiovisuele dienst zorgt voor de nodige landelijke bekendheid van het project. Deze aanpak is niet bepaald een luxe in een land waar 40 procent van de inwoners meer of minder analfabeet is, waar geen leescultuur bestaat en waar kranten schaars en boeken onbetaalbaar zijn.

Het veldwerk vindt plaats in een 8-tal regio's, verspreid over het land, met een sterke concentratie in het noorden van Portugal.

Mede mogelijk gemaakt door geld uit het Europees sociaal fonds, konden de afgelopen jaren diverse projecten geïntensiveerd worden. Het voorjaar van 1987 was uitgekozen om de tussenbalans op te maken.

Het DGAEE en het European Development Exchange (ECDE) hadden met het bureau van de Europese Gemeenschap het dorp Carrazeda De Ansiades in het noordelijke district Braganca uitgekozen als exemplarisch voorbeeld in het kader van het nationaal plan.

Het was in dit dorp, midden in het Portugese binnenland, waar bovengenoemde drie partijen van 2 tot 8 mei een seminar hielden over het Portugese "volksontwikkelingswerk".

Doelen van het seminar waren:

- kennismaken met en evaluatie van de huidige projecten
- toetsing van de effecten en resultaten van het werk
- uitwisseling van ervaringen tussen Zuid- en Noord-Europa
- impulsen geven aan theorie- en methodiekontwikkeling rond het Portugese volksontwikkelingswerk.

Deelnemers waren een 25 tal staf- en uitvoerende Portugese welzijnswerkers, een tiental Portugese en Europese beleidsverantwoordelijken en een 8-tal experts uit Europese zusterlanden. Deze "experts" waren vooral geselecteerd op hun kennis en ervaring met betrekking tot de samenlevingsopbouw in de overige zwakke regio's van Europa. Vertegenwoordigers kwamen uit Calabrië in Zuid-Italië, Catalonië in Noord-Spanje, Ierland, Noord-Luxemburg en Groningen.

Dit perfect georganiseerde seminar gaf de deelnemers de mogelijkheid zich op drie niveaus te oriënteren, nl. door middel van:

- veld- en projectbezoek
- theoretische en praktische feedback
- discussie in workshops en planums.

Garrazeda De Ansiades is een dorp met ongeveer 1200 inwoners. Het is de hoofdplaats van de regio met zo'n 10.000 inwoners, verspreid over kleinere dorpen.

De ouderen en kinderen zijn oververtegenwoordigd omdat een groot deel van de actieve middengroep als forens in Porto werkt of geëmigreerd is naar vooral Frankrijk en West-Duitsland. Deze emigranten zijn relatief rijk en laten niet na dat te tonen. Tientallen half of helemaal afgebouwde villa's welke 11 maanden van het jaar leeg staan, zijn daar het bewijs van.

Deze villa's vormen het ideaal van de modale Portugese emigrant. Beneden een garage voor de auto en daarnaast een soort winkelruimte met op de eerste etage een ruime moderne woning.

"Voor de oude dag" een eigen huis in je geboortedorp en een winkeltje voor wat extra inkomsten is voor veel emigranten een toekomstdroom. De rentabiliteit van deze investeringen moet met het nodige cynisme bekeken worden, maar wie denkt daaraan als het om "dromen" gaat.

Het gemeentebestuur is met veel praktische zaken bezig. Zo beschikt nog maar een kwart van de inwoners over waterleiding en is elke kilometer verharde weg een politiek feit.

De projecten

Vooraf het veldonderzoek gaf een goede indruk op welke wijze "volksontwikkelingswerk" bedreven wordt in Portugal. Op het terrein van alfabetiseringsprojecten is veel ervaring opgedaan en zouden de Nederlandse werkers nog heel wat kunnen leren van hun Portugese collega's. De methoden zijn geavanceerd, het curriculum van het cursuswerk helder, de hulpmiddelen modern met een juiste dosering maatschappelijk engagement.

Veel projecten hebben het karakter van compensatie-programma's. Veel jongeren beschikken ook na de basisschool over onvoldoende kennis van de taal. De culturele problemen die de onderwijzers ontmoeten zijn dan ook groot.

Wat te denken van het feit dat er in Portugal slechts 1 liter melk per hoofd per jaar wordt gedronken?

De wijnbouw in deze streek neemt ongeveer 40% van de landbouw voor haar rekening. Wijn is er dus in overvloed en is niet duur. Voor de schooljeugd dus geen pap of cornflakes, maar een kop wijn met geweekt broodkruim als ontbijt. Het dommen in de schoolbanken wordt zo wel gestimuleerd. Het Portugese voorlichtingswerk over voeding heeft, zoals uit dit voorbeeld blijkt, nog een lange weg te gaan.

De doelstelling "benutten van de plaatselijke hulpbronnen" heeft in Carradeza vorm gekregen in het concept van: "inventariseer welke vaardigheden en ambachten in de streek aanwezig zijn en nu dreigen uit te sterven".

Dit levert een lijst op van: borduren, kuipen, lappenkleden maken, steenhouwen, pottenbakken, blikwerk, gitaar bouwen. De lijst wordt aangevuld met nieuwe activiteiten waar in de streek een grote behoefte is, nl.: bouwvakopleiding, archeologisch medewerker, landmeters.

Plaatselijk oude vaklieden leiden kleine groepen jongeren op in hun ambacht. Positief is zeker dat jongeren in hun eigen omgeving een vakopleiding krijgen waar ze zichtbaar plezier in hebben.

Ze doen werkervaring op en krijgen enige aanvulling op hun (zelfs voor Portugese begrippen) te lage uitkering. Twijfels rijzen er wel bij de verkoopbaarheid van hun producten. Het merendeel van de zeer arbeid-sintensieve kunstnijverheidsproducten blijken in Nederland tegen dumpsprijzen bij Xenos te koop.

Vraagtekens zijn er ook te plaatsen bij de scholingsprojecten, waarbij produktie-methoden worden gedoceerd die reeds vervangen zijn door modernere technieken en m.b.v. moderner gereedschap.

Zo is er bijvoorbeeld grote vraag naar gehouwen natuurstenen en steenhouwers voor nieuwbouw en renovatieprojecten. Een opleiding met een duidelijk economisch perspectief. Helaas zonder pneumatisch gereedschap. Het dagenlang hakken aan steenklompen geeft toch een impressie van werkverschaffing.

Slechts een klein deel van de jongeren zal werk in de streek kunnen vinden met een inkomen dat past bij de levensstandaard van de modale Europeaan. Voor dat inkomen ben je aangewezen op werk in grote steden of elders in Europa.

Dit macro-economische probleem zal door de projecten in Carradeza niet beïnvloed worden.

Wel doorbreken deze projecten de spiraal naar beneden van gevoelens van verpaupering en achterstelling.

Er gaat een positieve inspiratie uit van het zinvol met elkaar bezig zijn. Op een positieve wijze wordt er gebouwd aan de toekomst van de streek. Dat alleen al lijkt voldoende rechtvaardiging om met het beschikbaar stellen van stimuleringsbudgetten uit het Europees sociaal fonds door te gaan.

De methodiek

Bij de scholingsprojecten en educatieve activiteiten blijkt dat de Portugese veldwerkers hun theoretische wortels vinden in de Frans/Italiaanse pedagogiek. Een beroeps-

houding die grof gekenschetst kan worden als paternalistisch.

In dit beeld past ook de dominante rol welke het gemeentebestuur in de samenlevingsopbouwactiviteiten speelt. Samenwerkingsvormen, welke sterke herinneringen oproepen aan de Nederlandse situatie in de vijftiger en zestiger jaren.

Het is wel duidelijk dat de Anjerrevolutie van 1974 in Portugal niet te vergelijken is met het democratiseringsproces in de jaren zeventig in Nederland. Toch laten de maatschappelijke problemen in Portugal tegenstellingen zien, waar de Portugese welzijnswerkers niet of nauwelijks mee schijnen om te kunnen gaan.

Sinds 1974 is het doceren van het vak sociologie niet meer verboden.

Enkele presentaties van projecten uit andere delen van Portugal gaven stof tot discussie.

Voorbeelden uit Lissabon en vooral het zeer indrukwekkende project met de vissersgemeenschap in een klein dorp bij Porto, lieten al voorboden zien van een meer op maatschappelijke tegenstellingen gerichte vorm van samenlevingsopbouw. De Engelse en Nederlandse praktijkvoorbeelden welke in het seminar werden gepresenteerd, gaven de Portugese collega's een indruk hoe theoretische concepten van Duits/Amerikaanse oorsprong ook voor de Portugese situatie bruikbaar zouden kunnen worden gemaakt.

In de met veel publiciteit omgeven slotsessie van het seminar werd deze uitwisseling tussen Noord- en Zuid-Europese ervaringen rond samenlevingsopbouwprojecten naar voren gebracht.

Mogelijk dat in Nederland een universitair instituut of hogeschool als sponsor voor uitwisseling van kennis kan optreden, door bijvoorbeeld enkele Portugese werkers/studenten de gelegenheid te bieden zich in het agogisch werk bij te scholen.

De meest opmerkelijke ervaring van een Nederlandse welzijnswerker op bezoek in Portugal is wel het feit dat "samenlevingsopbouw in Nederland een stormachtige herfst doormaakt en mogelijk, na de volgende bezuinigingen een barre winter te wachten staat".

We wisten al dat het weer prima was in Portugal, maar dat het klimaat voor het volksontwikkelingswerk en de samenlevingsopbouw zo goed was, hadden we niet durven dromen. Het is er nog maar net lente geworden.

Jaap Hillman, Groningen. ■

Non-profit drukkerij zoekt obligatie-houders

Stimio, de ideële tekstzetterij en drukkerij, waar o.a. ook M.O. wordt geproduceerd, gaat dit jaar aan 15 tot 20 mensen een betaalde baan bieden. Daarmee wordt Stimio een van de weinige kleinschalige vrijwilligersprojecten, die de stap naar volledige loonvorming kunnen zetten. Om de omvorming een financieel bredere basis te geven worden 250 deelnemers gezocht, die elk een rentedragende obligatie van f 1.000,- nemen.

De stichting zoekt hiertoe instellingen en particulieren, die daadwerkelijk een bijdrage willen leveren aan het scheppen van kleinschalige, mensvriendelijke werkgelegenheid.

Wat is er zo bijzonder aan dit project?

Paul Bulterman, die Stimio 3 jaar geleden oprichtte, antwoordt: "Wij zijn gestart met 2 vrijwillig(st)ers. De doelstelling was om voor welzijnsinstellingen tegen lage tarieven redactionele en grafische producties te verzorgen.

Bijvoorbeeld het schrijven van teksten voor informatiemateriaal, het redigeren van jaarverslagen en rapporten en het zetten en drukken van dergelijke producten.

In 3 jaar tijd zijn we gegroeid tot een organisatie met 16 mensen, tot 1 januari j.l. allemaal vrijwillig(st)ers. Vorig jaar behaalden we een omzet van bijna 3/4 miljoen gulden. We hebben meer dan 120 relaties in vrijwel alle delen van Nederland, waaronder het Platform Opbouwwerk, het NIMO, de JOINT, de NOW, de SWO, de Fed. THD, de Fiom, maar ook grote woningcorporaties, vrouwenorganisaties, Regionale Organen voor het Leerlingwezen, enz. enz.

"Onze organisatie is voor zover wij weten het enige project op deze schaal en op dit gebied, dat in Nederland bestaat. Daarnaast zijn opzet en doelstelling zeker uniek te noemen. Wij werken nu met 16 mensen, van wie 14 vrouwen, de meesten in een bij uitstek technisch beroep. Vier van deze vrouwen zijn druksters. Een dergelijke samenstelling vind je nergens in een grafisch bedrijf. Daarbij moet je bedenken, dat we als een gewone, professionele drukkerij opereren en dus niet als vrouwendrukkerij. Verder is het pakket diensten, dat wij aanbieden, bijzonder te noemen. Wij doen aan:

- tekstschrijven
- vormgeving/lay-out
- (reclame-)fotografie
- desk top publishing
- fotozetten van teksten
- drukken
- binden

Zelfs bij grotere drukkerijen zul je niet vaak zo'n combinatie van mogelijkheden aantref-

fen. En de apparatuur waarmee we werken mag er ook zijn. We hebben al meer dan een half miljoen gulden geïnvesteerd in nieuwe, moderne machines. Eind vorig jaar is meer dan een kwart miljoen uitgegeven aan een digitale fotozetterij. En enkele weken geleden hebben we het nieuwe tekststelsel voor "bijna-zetkwaliteit tekst" Desk Top Publishing aangeschaft. Ook is er een telefax."

Wat is jullie doelstelling?

De doelstelling is om in hoofdzaak voor de non-profit sektor redactionele en grafische producties te verzorgen. De tweede doelstelling is het scheppen van werkgelegenheid voor met name jongeren en vrouwen. We houden de tarieven en dus ook de winst zo beperkt mogelijk. De winst die we maken komt ten goede aan nieuwe, betaalde arbeidsplaatsen.

De snelle groei heeft ook tot gevolg, dat wij snel aan een nieuw pand toe zijn. Een en ander betekent financieel gezien nogal wat. Gelukkig is er dankzij het Garantiefonds van het Koningin Juliana Fonds een flink krediet. En bovendien zullen de gemeente Geldermalsen en de provincie Gelderland financieel gaan deelnemen, in totaal voor een ton. Maar voldoende is dat nog niet. Daarom gaan we obligaties uitgeven, zeg maar een soort lening, tegen een rente van ongeveer 6%. Dat ligt op dit moment iets onder de commerciële marktrente van banken voor langlopende leningen. Deelnemers storten f 1.000,- en Stimio verplicht zich contractueel tot jaarlijkse betaling van de overeengekomen rente. Bovendien is de deelnemer er zeker van dat Stimio de obligatie terugneemt tegen dezelfde waarde.

Betekent de expansie van Stimio ook, dat er meer organisaties hun zet- en drukwerk bij jullie kunnen laten verzorgen?

"Ja, in de loop van dit jaar gaan we via advertenties en direct mail nieuwe relaties werven. Hierbij zullen opnieuw primair non-profit organisaties worden aangeschreven.

Welke soorten werk maken jullie?

"We produceren vrij veel tijdschriften, boeken, rapporten en jaarverslagen. In de meeste gevallen doen we de hele productie: het zetten van de teksten, het opmaken van de pagina's, het drukken en het binden. Ook de verzending kan worden verzorgd. Daarnaast maken we veel brochures, folders, affiches, briefpapier, enveloppen e.d.

In onze tekstzetterij kunnen floppy's van allerlei soorten computers worden omgezet tot fotozetwerk, zonder dat de tekst opnieuw hoeft te worden ingetikt. Ideaal dus voor organisaties die zelf tekstverwerkers/

computers hebben. Ze krijgen nu sneller en goedkoper professioneel drukwerk. Sinds kort hebben wij de beschikking over een laserprinter, waarmee teksten van anderen op een goedkope manier kunnen worden uitgedraaid tot "bijna-zetwerk-kwaliteit". Dat is met name voor die instellingen aantrekkelijk, die zelf computers hebben maar zetwerk toch nog te duur vinden. Bovendien is deze methode ook erg geschikt voor hele kleine oplagen. Deze worden mooier uitgevoerd en blijven tot goedkoop."

Is de communicatie met jullie bedrijf geen probleem voor de relaties?

"We hebben relaties in alle delen van Nederland. In de praktijk levert dat ook geen bijzondere problemen op. We zitten erg centraal, b.v. heel dicht bij de Randstad, en we hebben eigen koeriers. Een paar weken geleden hebben we bovendien een tefax in gebruik genomen, zodat we b.v. zetproeven in luttele minuten naar elk plaats in Nederland kunnen overseinen".

Betekent jullie aanpak ook dat je goedkoper bent dan puur commerciële drukkerijen?

"We zitten met onze druktarieven aan de onderkant van de markt van vergelijkbare professionele drukkerijen. Met onze vormgeving en het zetten van tekst zijn we duidelijk goedkoper dan de meeste andere bedrijven. Bovendien hebben we meer mogelijkheden, b.v. door het grote aantal lettertypen en de elektronische beeldschermopmaak.

Daar komt voor de non-profit organisaties nog bij, dat we in die sector goed thuis zijn. Ik heb destijds zelf b.v. opleidingen voor maatschappelijk werk en opbouwwerk gevolgd. Dat communiceert wat gemakkelijker. Je kent de problematiek en de terminologie."

Studiedag over lokale omroep

Op vrijdag 27 november 1987 organiseert het NIMO een studiedag over het thema lokale omroep.

Het NIMO heeft ruim twee jaar met allerlei vormen van lokale omroep gewerkt en zal op deze dag de resultaten van een onderzoek hierover openbaar maken. Maar behalve terugzien, wordt er ook vooruitgekeken. Welke toekomst is er voor lokale televisie? Is er uitzicht op financiering, is samenwerking met het bedrijfsleven niet wenselijk?

Over deze vragen zullen zich vertegenwoordigers van OLON (Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland), NILO (Ne-

derlands Instituut voor Lokale Omroep in Amsterdam), het bedrijfsleven, de wetenschap en de overheid buigen.

Gedurende de ochtend zal een vijftal sprekers de dag inleiden. In de middaguren zal een panel met de zaal van gedachten wisselen over de te volgen koers voor de lokale omroep in Nederland.

Tevens is er - gedurende de hele dag - de mogelijkheid om video-tapes te bekijken die groepen in samenwerking met het NIMO de afgelopen twee jaar hebben geproduceerd.

Een aantal bedrijven en instellingen zal aanwezig zijn op de mediemarkt om ontwikkelingen en apparatuur te laten zien die met name voor lokale omroepen van belang zouden kunnen zijn.

De opening is om 10.00 uur, de sluiting om circa 16.30 uur.

De dag wordt gehouden in het Casino (de schouwburg) van 's-Hertogenbosch. De kosten bedragen f 25,-, waarvoor men tevens een eenvoudige lunch krijgt aangeboden.

Voorlopige aanmelding bij het NIMO, Havensingel 8, 5211 TX 's-Hertogenbosch, tel.: 073-137295.

Gemeentelijk speelruimtebeleid

NUSO, de Landelijke organisatie voor speeltuinwerk en jeugdrecreatie, en Stichting Ruimte organiseren gezamenlijk een studiedag over de Praktijk van gemeentelijk speelruimtebeleid op woensdag 28 oktober 1987 te Utrecht.

De dag is bedoeld voor gemeentebesturen die met speelruimtebeleid te maken hebben en voor bewonersorganisaties en hun adviseurs: consultants speelvoorzieningen en stadsvernieuwing, opbouwwerkers, sociaal cultureel werkers. Uitwisseling van praktijk-informatie in themagroepen zal op deze dag centraal staan. Deze uitwisseling zal een bijdrage kunnen leveren aan een verdere ontwikkeling van speelruimtebeleid op gemeentelijk niveau. NUSO en Stichting Ruimte willen zich daar in de komende jaren gezamenlijk voor inzetten. Deelnemers kunnen elkaar informeren rond bepaalde thema's zoals Beleid en Planning, Ontwerp en Vormgeving, Herinrichting, Bewonersbetrokkenheid, Veiligheid, Financiën. Deze thema's zullen worden ingeleid door deskundigen uit de praktijk.

Meer informatie bij NUSO, tel.: 020-269661 of Stichting Ruimte tel.: 010-4131441.

Budgetfinanciering vrijwilligerswerk

Een werkgroep van het platform Vrijwilligerswerk is van mening dat grote terughoudendheid is geboden bij de toepassing van budgetfinanciering op vrijwilligersactiviteiten. Het Ministerie van WVC, dat bezig is over te gaan tot budgetfinanciering bij gesubsidieerde organisaties, kondigde twee jaar geleden aan dit systeem ook bij een aantal gesubsidieerde vrijwilligersorganisaties te willen doorvoeren. Voor het platform Vrijwilligerswerk was dat aanleiding om een werkgroep te vormen die als opdracht kreeg te verkennen wat de betekenis van een dergelijke ingrijpende verandering in de wijze van financieren zou kunnen zijn voor het vrijwilligerswerk.

In een nota, die onlangs is verschenen, stelt de werkgroep dat aan budgetfinanciering een aantal veronderstellingen ten grondslag ligt dat op gespannen voet staat met functies van vrijwilligerswerk. Budgetfinanciering ontleent zijn betekenis aan de ontwikkeling van een toenemende overheidssturing van het welzijnswerk; met name de ontwikkeling van een instrumentarium dat die sturing mogelijk moet maken. Welzijnsplanning, effectmeting en budgetfinanciering spelen binnen dit instrumentarium een centrale rol.

De overheid zelf noemt echter als uitgangspunt voor haar beleid m.b.t. vrijwilligerswerk "Overheid op afstand". Dw.z. er wordt een voorwaardenscheppend beleid gevoerd dat het eigen karakter van het vrijwilligerswerk respecteert en aansluit op zich aandienende initiatieven vanuit het vrijwilligerswerk. Het gebruik van een sturend financieringssysteem dat kostenbeheersing en doelmatigheidsbevordering tot zijn belangrijkste doelstellingen erkent, lijkt niet in overeenstemming met dit uitgangspunt. De werkgroep merkt op dat een rolverdeling waarbij de beleidsbepaling is voorbehouden aan de overheid en de uitvoering is toegedacht aan de instellingen/organisaties, een miskenning betekent van de kritische, initiërende of complementaire bijdragen van veel vrijwilligerswerk in het functioneren van de samenleving. Ook ten aanzien van de effectiviteit van budgetfinanciering voor vrijwilligerswerk plaatst de werkgroep de nodige vraagtekens. Voor een effectieve toepassing van dit systeem zijn namelijk een aantal voorwaarden nodig in de sfeer van administratieve uitrusting en management, die in vrijwilligersorganisaties doorgaans structureel ontbreken.

De nota over budgetfinanciering kan worden besteld door overmaking van f 7,50 op girorekening 5617282 van het platform Vrijwilligerswerk te Rijswijk. ■

Brochure over gemeentelijk voorraadbeleid

Het Landelijk Ombudsteam Stadsvernieuwing (LOS) heeft een modelverordening opgesteld m.b.t. het gemeentelijk voorraadbeleid. In de nieuwe brochure "Zo doe je dat" wordt ingegaan op de taken van de gemeente op het gebied van voorraadbeleid en geschetst hoe een gemeentelijke verordening "geldelijke steun voorzieningen aan huurwoningen" eruit kan zien. De brochure "Onderhoud, afwachten of af dwingen", waarin de middelen die huurders kunnen hanteren om onderhoud af te dwingen op een rijtje worden gezet, is geactualiseerd.

De brochures zijn te bestellen bij het LOS, Oude Gracht 86, 1811 CM Alkmaar, tel.: 072-117137. ■

NIROV-cursus over stedelijke problematiek

Het Nederlands Instituut voor Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting heeft een nieuwe cursus ontwikkeld over ruimtelijke problemen in stedelijke gebieden. De cursus bestaat uit 9 blokken van 8 halve dagen en wordt gegeven in Delft vanaf half oktober a.s.

De volgende thema's worden behandeld: cityvorming en bedrijvigheidsontwikkeling, de selectieve toe- en leegloop van de steden, congestie, vandalisme, communicatietechnologie, woningnood en leegstand en het stedelijk management. Deze stedelijke problemen worden geanalyseerd, in hun eigentijdse context geplaatst, en voor zover mogelijk worden er alternatieve oplossingen besproken.

Er kunnen max. 25 personen deelnemen. De kosten bedragen f 875,-. Nadere informatie en/of folder bij het NIROV, postbus 30833, 2500 GV Den Haag, tel.: 070-469652 (mw. Tersteeg of mw. v.d. Burg). ■

Simulatiespel beleidsbeïnvloeding milieuproblematiek

Het ondersteuningsinstituut Noord-Holland heeft ten behoeve van een cursus voor plaatselijke milieugroepen een simulatiespel ontwikkeld in samenwerking met de Miliefederatie Noord-Holland en het Werkcentrum Opbouwwerk ZH.

Het simulatiespel "Assundonk" biedt een situatie aan, waarin deelnemers vanuit verschillende posities gaan werken aan het maken en beïnvloeden van milieubeleid. De deelnemers aan dit simulatiespel kunnen aan de hand van een gesimuleerde praktijksituatie kennis en vaardigheden opdoen en toetsen. De 10 jaar actie-ervaring van de actiegroep Cindroom te Uithoorn staat garant voor een zo realistisch mogelijk spelinhoud. De opbouw van het spel is gebaseerd op de ervaringen van bewonersorganisaties en hun ondersteuning, o.a. het opbouwwerk. Uitgangspunten zijn de huidige wetgeving en procedures en de posities van allerlei betrokkenen en hun beleidsopvattingen. Een spelgroep bestaande uit inhoudelijk deskundigen geeft de voorwaarden aan, waarbinnen de deelnemers hun kennis en strategiekeuze kunnen toetsen en een positie leren innemen.

Het spelmateriaal bestaat uit een situatieschets, rolbeschrijvingen, enige vergader-technische aanwijzingen en op de situatie betrekking hebbende hinderwetvergunningen.

Het materiaal is verkrijgbaar door overschrijving van f 5,- op gironummer 3963772 t.n.v. Opbouworgaan Noord-Holland te Haarlem of bij het Werkcentrum Opbouwwerk ZH, tel. 078-141443 (Moniek Mol). Het Opbouworgaan Noord-Holland kan ook, met name voor de provincie Noord-Holland, ondersteuning verzorgen bij de uitvoering; tel. 023-319130 (Kees Zwakman). ■

Volksbuurtmuseum in Haagse Schilderswijk

De initiatiefnemers van de Stichting Volksbuurtmuseum, die zich er al enkele jaren voor hebben ingezet dat de geschiedenis van de Haagse Schilderswijk bewaard zal blijven, kunnen tevreden zijn. In 1989 wordt de wijk, als de gemeente hier positief over beslist, een historisch museum rijker, dat behalve uit een expositieruimte zal bestaan uit een aula, ateliers voor beeldende kunstenaars, ambachtelijke bedrijfjes, cursusruimten en enkele woningen.

Het plan voor een museum in de wijk sloot goed aan bij de campagne Stadsvernieuwing als Culturele Activiteit en werd opgenomen in het Beleidsprogramma 1986-1990 van het Haagse college. Wethouder van Cultuur, Jack Verduyn Lunel, stelde een werkgroep samen die de ideeën van de Stichting Volksbuurtmuseum verder uitwerkte. Er werden vier varianten bedacht voor de exploitatie van het museum, waaronder één van een multifunctioneel centrum. Voor de gemeente heeft dit als voordeel dat de exploitatie van het (nieuw te bouwen) museum over verschillende begrotingsposten kan worden verdeeld. Het is de bedoeling dat in de tentoonstellingshal twee vaste opstellingen komen: één over de geschiedenis van de volkshuisvesting en één over de migratie, de trek naar de grote stad aan het eind van de vorige eeuw en later de komst van de buitenlandse werknemers. Uiteraard zullen de buurtbewoners bij de samenstelling hiervan worden betrokken.

Ook buiten het museum komt er ruimte voor activiteiten. Op het museumplein kunnen buurtfeesten worden gehouden. Verder is het plan om een aantal beelden in de wijk te plaatsen en een wandelroute samen te stellen die langs deze kunstwerken naar het museum voert.

Als voorproefje organiseert de Stichting Volksbuurtmuseum binnenkort alvast een reizende expositie over het wel en wee van de Schilderswijk. ■